

KÖNYVTÁRI FIGYELO

SZEMLE

TARTALOM

Az IFLA tanácsának 27. évi ülészaka	97-103
Gombocz I.: A magyar könyvtárügy az UNESCO kiadványaiban	105-115
A szovjet Könyvtárügyi Tanács ülése	116-117
Az állománygyarapítás összehangolása a poznanai vajdaság könyvtáraiban	117-119
A Telex felhasználása a központi katalógus szolgáltatásainál	119-121
A bolgár könyvtárak feladata 1962-ben	123-125
Gyermek- és iskolai könyvtárak egyesítése a Szovjetunióban	125-126
Zágráb városi könyvtárhálózata	127-128
A Decatur (USA) Közművelődési Könyvtár gépesített adatfel- dolgozó osztálya	131
Időelemzés problémája a könyvtári munkafolyamatoknál	132
A szépirodalmi művek témaköri katalógusának tagolása (NDK)	133-135
Elkészült a magyar "Periodikák időrendi katalógusa 1920-1944" kézirata	135
Dezső L. - Dobay A.: Nyomatott folyóiratjegyzék Hollerith- lyukkártyák segítségével, (Ábrákkal)	137-143
A könyvtáros szerepe a szabadpolcos könyvtárban (NDK)	144-145
A szabadpolc problémája a tudományos könyvtárakban	145-146
Az amerikai "Nagy Könyvek" programról, (A programban szerep- lő könyvek jegyzékével	146-149
A diafilmek nem helyettesíthetik az eredeti mesét, (Lengyelország)	150
Az USA Szövetségi Kormányának intézkedései a természettudo- mányos tájékoztatás terén	151-152
Ujtípusú ajánló bibliográfia terve a Szovjetunióban	152
A szakirodalom feldolgozása az üzemi könyvtárban	153
Hatvan éves a Times Irodalmi melléklete	153
Jugoszláv partizán nyomdák az 1941-1945-ös években	154

1962

KIADJA

A KÖNYVTÁRTUDOMÁNYI ÉS MÓDSZERTANI
KÖZPONT

3

KÖNYVTÁRI FIGYELŐ

SZEMLE

KIADJA

AZ ORSZÁGOS SZÉCHÉNYI KÖNYVTÁR
KÖNYVTÁRTUDOMÁNYI ÉS MÓDSZERTANI KÖZPONT

8. évf.

1962.

3.sz.

AZ IFLA TANÁCSÁNAK 27. ÉVI ÜLÉSSZAKA (Edinburgh, 1961. szept. 3-8.)

WIEDER, Joachim: Twenty-seventh session of the IFLA Council. Edinburgh 3-8 September 1961. = Libri. 11. vol. 1961. 4. no. 392-406. p.

Az IFLA tanácsának 27. ülészsaka. Edinburgh. 1961. szept. 3-8.

Az IFLA Tanácsa 27. évi ülészsakát 1961. szeptember 3-8.-án tartotta Edinburghban (Skócia). 23 országból 38 nemzeti könyvtáros szövetség és e-

gyéb testületi tag képviseletében 140 személy vett részt rajta. Az alábbi nemzetközi szervezetek küldöttek képviselőt: Unesco, FID, International Board on Books for Young People (Nemzetközi Ifjúsági Könyv Hivatal), a müncheni Nemzetközi Ifjúsági Könyvtár, az International Association of Technical University Libraries (Műegyetemi Könyvtárosok Nemzetközi Szövetsége), International Association of Agricultural Libraries and Documentalists (Mezőgazdasági Könyvtárosok és Dokumentálisták Nemzetközi Szövetsége) és az International Association of Law Libraries (Jogtudományi Könyvtárosok Nemzetközi Szövetsége).

A választmány két ülést tartott. A Szövetség legfontosabb folyó ügyei, főként a második titkári hivatal felállításának terve s az edinburghi konferencia gyakorlati részletkérdései szerepeltek tárgysorozatán.

A 27. ülészsak ünnepélyes megnyitására szeptember 4-én került sor. Az angol Library Association részéről Sir Charles Snow üdvözölte a vendégeket. Utalt a fennálló nemzetközi feszültségben, különösen pedig a felújított atomrobbantási kísérletekben rejlő veszélyre, ami világszerte aggodalmat vált ki, mert az emberi civilizáció öngyilkosságának rémét vetíti elének. Az IFLA eddig is kivette részét a béke biztosítására irányuló munkából. További működésével nagymértékben hozzájárulhat a fejlődésben visszamaradt népek megsegítéséhez s ahhoz, hogy a népek - egymástól tanulva, egymás problémáit megértve - érvényre juttassák a jóakaratot és a segítő készséget.

Beszéde végeztével átadta az IFLA elnökének, G. Hofmann-nak a Library Association tiszteletbeli alelnökévé választásáról szóló okiratot.

G.Hofmann megnyitó beszédében köszönetet mondott a vendéglátó egyesületnek s a házigazdái tisztet betöltő skót könyvtárosoknak. Részletesen beszámolt a nemzetközi könyvtári ügyek alapvető problémáiról s azokról az egyrészt közeli, másrészt távolabbi jövőben teljesítésre váró feladatokról, amelyek az IFLA bonyolult szervezetéből és a tagegyesületek nagymérvű földrajzi szétszóródottságából folynak. Külön is rámutatott az állandó IFLA hivatal és főhivatású titkári állás megszervezésének szükségességére s arra, hogy regionális és szűkebb körű könyvtáros konferenciákkal kell a jövőben a gigantikus méreteinél fogva kevésbé tárgyalóképes nemzetközi konferenciák eredményességét fokozni. Felhívta a figyelmet az IFLA szervezetében és munkamódszereiben rejlő nehézségekre s arra, hogy az egyes szakosztályok és bizottságok elnökeinek munkáját titkárok kinevezése útján kell megkönnyíteni. Felkérte a szakosztályokat és a bizottságokat, hogy elsősorban azokkal a kérdésekkel foglalkozzanak, amelyeknek megoldásához az Unesco segítségét kell majd kérni. A központi titkárságra legelsősorban a könyvtárakra, különösen pedig a könyvtárépületekre, berendezésekre, a könyvtári személyzetre, a katalógizálási problémákra és a könyvrestaurálásra vonatkozó adatszerzés jobb megszervezése vár. Nagy hasznot jelentene ilyen vonatkozásban az adatszerző és koordináló központ számára hírközlő szaklap kibocsátása.

Az IFLA titkára, J.Wieder, a választmány müncheni központi irodájának tevékenységéről számolt be évi jelentésében. Megemlítette többek között, hogy az IFLA tagjainak száma 7 új taggal szaporodott. Az új tagokkal a taglétszám 87 -t tesz ki (ebből 4 nemzetközi szervezet, 14 pedig nemzeti intézmény, illetve központi, hivatali); 51 különböző ország különféle könyvtár típusai vannak képviselve. Felsorolta azt a számtalan nemzetközi kongresszust és egyéb fontos művelődési és könyvtári eseményt, amelyeken az IFLA az elmúlt év során képviseltette magát.

Az IFLA új kiadványai sorában megemlítette a Repertoire-t, mint amely a benne foglalt címekkel s a Szövetségre vonatkozó adatokkal értékes segédkönyvnek fog majd bizonyulni. Beszámolt az új párizsi titkárság felállítása érdekében kifejtett erőfeszítésekről, amelyek azonban - anyagi alap híján - mindeddig nem vezettek eredményre.

A Szövetség gazdasági vezetője, A.C.Breycha-Vauthier tájékoztatást adott az IFLA jelenlegi pénzügyi helyzetéről. Jelentést tett az Unesco segélyeiről, közöttük arról, amellyel most már lehetővé válik az állandó titkárság megszervezése, továbbá a Council on Library Resources segélyéről, amely a párizsi Nemzetközi Katalógizálási Konferencia megrendezését tette lehetővé.

A FID képviselőjének üdvözlése és beszámolója után az Unesco könyvtári csoportjának vezetője, E.N.Petersen számolt be az Unesco elmúlt évi könyvtárügyi tevékenységéről. Utalt rá, hogy az Unesco különösen a következő irányban látná szívesen az IFLA tevékenységét: távlati terv elkészítése, egész földünkre kiterjedő tájékoztató központ szervezése s a fejlődésükben hátramaradt országok támogatása. Ha az IFLA működése ilyen irányban halad, minden valószínűség sze-

rint - az Unesco és a nem-kormányzati szervezetek kapcsolatában - a tanácsadói státus első kategóriájába való felvételére számíthat!

* *

A konferencia a megnyitó teljes ülés után szakosztályaira és bizottságaira tagozódva folytatta tanácskozásait. Ezekben a következő témák kerültek napirendre, illetve az alábbi határozatok születtek:

NEMZETI ÉS EGYETEMI KÖNYVTÁRAK SZAKOSZTÁLYA

1. Együttműködés kérdése az állománygyarapítás terén;
2. a kötelezpéldányok elhelyezésének gyakorlatára vonatkozó eddigi vizsgálat hiányos adatokat tartalmaz; további adatok beszerzésére van tehát szükség a következő szempontok szerint: több ország bevonásával megállapításra vár a kötelezpéldány szerepe, kezelésének módja, szerepe a nemzeti bibliográfiák készítésében.

KÖZMŰVELŐDÉSI KÖNYVTÁRAK SZAKOSZTÁLYA

1. R övid lejáratu program keretében a következő kérdések vizsgálata:

1962. év: A tudományos és a közművelődési könyvtárak együttműködése a különböző országokban, különös tekintettel Franciaországra, Hollandiára, Csehszlovákiára, Svédországra és Nagybritanniára;

1963. év: a közművelődési könyvtárak szolgáltatásainak kiterjesztése, különös tekintettel az Amerikai Egyesült Államokra, az NDK-ra, Finnországra és Jugoszláviára,;

fiókkönyvtári hálózat szervezése városokban;

közművelődési könyvtárosok alapfoku képzése;

milyen uton-módon tükröződhetik a közművelődési könyvtárak feladata a könyv-kijelölésben?

az audio-vizuális anyag (hanglemezek, filmek, magnetofonszalagok stb.) felhasználása és berendezése a közművelődési könyvtárakban.

2. távlati program keretében:

a közművelődési könyvtárak létesítését, működését megszabó jogszabályok összehasonlító tanulmányozása, különös tekintettel Nagybritanniára, Hollandiára, Franciaországra, az NSZK-ra, Lengyelországra, a Szovjetunióra, Indiára, az Amerikai Egyesült Államokra és Ausztráliára;

a gyéren lakott területek könyvtári szolgáltatásainak megvizsgálása, fejlesztésük módja.

GYERMEKKÖNYVTÁRI ALOSZTÁLY

Gyermekkönyvek fordítása; a fordításra ajánlott könyvek jegyzékének elkészítése 16 ország számára.

Határozatok:

1. Az alosztály kéri az IFLA vezetőségét, találja meg a módot a különböző or-

szágok gyermekkönyvtári rendszereiről szóló előadások publikálására; (7 ilyen cikk már elkészült, többnek összeállítása folyamatban van);

2. tegye lehetővé, hogy az alosztály egy munkacsoportja az 1962. évi IFLA konferencián 2 napos tanácskozás keretében megvitathassa a fordításra ajánlott gyermekkönyvek alap-katalógusának lehetőségét.

FOLYÓIRAT ÉS IDŐSZAKI KIADVÁNY BIZOTTSÁG

1. a folyóiratok használhatóságának megkönnyítése végett fel kell kérni a Kiadók Nemzetközi Szövetségét a következőkre:

- a/ A folyóirat életével kapcsolatos bibliografiai adatokat (indulás, cím-változás stb.) nyomtassák
- b/ kevésbé ismert nyelveken írt cikkek ismert nyelven való összefoglalásának közlése,
- c/ az International Standardizing Organization (ISO-Nemzetközi Szabványügyi Szervezet) folyóiratok előállítására vonatkozó ajánlásainak figyelembe vétele;

2. a kongresszusok jegyzőkönyveit - külön jegyzék alakjában - minden nemzeti bibliográfiában közzé kell tenni.

KÖNYVTÁROSKÉPZÉSI BIZOTTSÁG

Határozatok:

1. Össze kell állítani a könyvtárosképzéshez szükséges kiadványok szemléltető és a segédanyag (film, diapozitívek stb.) jegyzékét;
2. szemináriumot kell tartani a könyvtárosképzés és könyvtáros tevékenység kérdéseinek részletesebb tanulmányozására;
3. a könyvtárosok társadalmi helyzetének összehasonlító tanulmányozását szélesebb körben folytatni kell.

KIADVÁNYCSERE BIZOTTSÁG

Határozatok:

1. Az egyes országok könyvtárosegyesületei kérik kormányukat a nemzetközi kiadványcserére vonatkozó megállapodások ratifikálására ;
2. meg kell találni a módját annak, hogy a kiadványcsere ügyét intéző tisztviselők - tapasztalatcsere eszközlése végett- időnként egybe gyűlhessenek;
3. a rendelkezésre álló hivatalos kiadványok jegyzékét - csere céljából - időnként közzé kell tenni; a bibliográfiákban ezeket a kiadványokat megkülönböztető jellel kell ellátni;
4. kérje fel az IFLA az Arbeitsgemeinschaft der Parlaments- und Behördenbibliotheken-t (Parlamentari és Hivatali könyvtárak Munkaközössége) a duplumok cseréjét intéző központi hivatalra vonatkozó vizsgálata eredményeinek közlésére.

PARLAMENTI ÉS HIVATALI KÖNYVTÁRAK
BIZOTTSÁG

1. A könyvtárakkal kapcsolatban kiküldött kérdőívekre kevés felelet érkezett; a várható további feleletek egyöntetűségének biztosítása végett a már kézhez vett feleleteket ideiglenesen közzé fogják tenni;

2. össze kell állítani azon országok könyvtárosainak (minden országból egyet-egyét) jegyzékét melyek a kapcsolatot a bizottsággal az illető ország részéről a jövőben fenntartják;

3. szükség van a parlamenti és hivatali könyvtárak nemzetközi jegyzékének összeállítására;

4. a nemzetközi könyvtárakkal való együttműködés biztosítása végett a bizottság nevét "Committee of Parliamentary, Administrative and International Libraries"-ra egészíti ki;

Szükséges lenne a kurrens hivatalos sorozati kiadványok kölcsönzés céljaira való biztosítása;

kivánatos lenne a nemzeti, valamint nemzetközi könyvtárak ügyigazgatási szervezetének összehasonlító tanulmányozása.

KÓRHÁZI KÖNYVTÁRAK BIZOTTSÁGA

Határozatok:

1. Terjeszteni kell - a lehető legszélesebb körökben - a bizottság 1958-ban Madridban hozott azon határozatát, amely 35 mm-es filmek használatát ajánlja nemzetközi szabványként a nyomorékok használatára szolgáló mikrofilmezett könyvek készülékéhez;

2. fel kell kérni az egyes országok orvosegyesületeit azon népszerűsítő könyvek jegyzékének összeállítására, amelyekből a betegek betegségükre tájékoztatást nyerhetnek;

3. kérdőívet kell a kórházi könyvtáregyesületekhez kiküldeni a különféle kórházfajták könyvtárainak tervezése tárgyában, hogy a legközelebbi ülésen sor kerülhessen a szabványok elkészítéséhez szükséges lépések megtételére.

STATISZTIKAI BIZOTTSÁG

kéri az Unesco-t a nemzetközi könyvtári statisztikák problémáinak haladéktalan megvizsgálására.

KÖNYVTÁRI ÉPÜLETEK BIZOTTSÁGA

Határozatok:

1. A felmerülő építkezési és berendezési problémák megvizsgálására 12-15 tagu állandó bizottság felállítása;

2. az IFLA tagegyesületeinek felhívása arra, hogy vagy alakítsanak ilyen jellegű országos bizottságot, vagy jelöljenek ki egy-egy személyt az IFLA-bizottsággal való kapcsolat fenntartására;

3. tanulmány elkészítése a következő ülésig azokról az eljárásokról, amelyek útján ennek a területnek dokumentálása lehetővé válnék.

RITKA ÉS ÉRTÉKES KÖNYVEK ÉS DOKUMENTUMOK BIZOTTSÁGA

Kérdést kell intézni az egyes országokhoz, rendelkeznek-e már a bizottság munkakörébe vágó problémákkal foglalkozó csoportokkal s fel kell hívni őket, jelöljenek ki valakit a kapcsolat fenntartására.

MŰSZAKI EGYETEMI KÖNYVTÁRI OSZTÁLY

Határozatok:

1. az International Association of Technical University Librarians (IATUL - Műszaki Egyetemi Könyvtárak Nemzetközi Egyesülete) kérje fel az egyetemi könyvtárak hatóságait, hogy a hallgatók rendes egyetemi tanmenetébe az alábbi témát is vegyék fel:

a/ a könyvtár használatának módja (elsőéves hallgatók részére)

b/ a bibliográfiai irodalom ismerete, felhasználásának módja (harmadéves hallgatók részére);

2. tartson az IATUL képesített könyvtárosok számára a közeljövőben 14 napos nemzetközi tanfolyamot a műszaki egyetemi könyvtárak országos és nemzetközi jellegű munkája körébe vágó ismeretanyag elsajátítása céljából;

3. támogassa az IATUL a delfti (Hollandia) műszaki egyetem kutató csoportjának arra irányuló kezdeményezését, hogy nyilvántartás készüljön az európai műszaki könyvtárak befejezett, illetve még folyamatban lévő kutató programjairól; az ehhez szükséges anyagi alap költségvetését az IFLA útján terjesszék az Unesco elé;

4. a következő (1962) évi konferenciát Darmstadt-ben, az 1963. évi Manchester-ben s az 1964. évi Eindhoven-ben fogja a bizottság tartani.

KATALOGIZÁLÁSI SZABÁLYOK BIZOTTSÁGA

megtárgyalta a párisi Nemzetközi Katalógizálási Konferencia előkészületeit; szakértőkből álló bizottság összeállítását javasolja a konferencia különféle jellegű munkájának folytatására.

SZINMŰVÉSZETI ÉS MUZEUMI KÖNYVTÁRAK OSZTÁLYA

Az elnök beszámolt az 1961. június 23-25-én Párizsban tartott ötödik International Congress of Theatrical Arts and Museums (Nemzetközi Színművészeti és Múzeumi Kongresszus) határozatairól.

KÜLÖN ÉRTEKEZLET AZ ŐSNYOMTATVÁNYOK
KÖZPONTI KATALÓGUSA TÁRGYÁBAN

Külön értekezlet foglalkozott azzal a kérdéssel, miként lehetne a Gesamt-katalog der Wiegendrucke munkáját legalkalmasabban folytatni. Dr. Horst Kunze beszámolt a helyzetről s azt javasolta, állítsanak fel Berlinben - több ország képviselőiből álló - állandó szerkesztőséget s az ősnymtatványok példányait ide küldjék megvizsgálás végett. A kérdés több oldalú megvitatása után az értekezlet az alábbi eljárásban állapodott meg:

a központi katalógus eredeti kéziratának nyomtatott vagy sokszorosított példányát vagy fénymásolatát egyes - erre alkalmasnak tűnő - könyvtáraknak megküldik, hogy a címleírásokat saját ősnymtatvány példányaik útján ellenőrizzék;

az 1962. évi berni IFLA konferencia során az ősnymtatványszakértők számoljanak be föla, jó gyakorlatnak bizonyult-e ez az eljárási mód s vitassák meg a szerkesztés, kinyomtatás stb. problémáit.

*
* *

A szeptember 7-én tartott zárógyűlés jóváhagyta az osztályok és bizottságok határozatait. - Az IFLA állandó titkári állásának betöltése tárgyában úgy döntött, hogy idegen nyelveket, különösen angolt és franciát is beszélő, legalább háromévi, lehetőleg nemzetközi könyvtári gyakorlattal bíró - megfelelő egyén találása végett erre az állásra pályázatot hirdet. - Aelnöknek L.Brummel-t választotta meg. - Elfogadta Svájc képviselőjének ez alkalommal is megismételt meghívását; ennek megfelelően az IFLA 1962. évi konferenciáját Bern-ben tartja. - Bulgária képviselője az 1963. évi konferencia színhelyéül Szófiát javasolta. - Ezek után az elnök a konferenciát berekesztette. (BZ)

Felhívjuk az olvasók figyelmét, hogy a

KÖNYVTÁRTUDOMÁNYI SZAKKÖNYVTÁR

hétfőtől-péntekig

de. 9- este 8-ig nyitva van.

szombaton

de. 9-13 áll az olvasók rendelkezésére

A Szakkönyvtár telefonszáma: 134-000/ 269. mellék.

MAGYAR NEMZETI BIBLIOGRÁFIA

BIBLIOGRAPHIA HUNGARICA

KIADJA AZ ORSZÁGOS SZÉCHÉNYI KÖNYVTÁR
1962. 9. FÜZÉT

MÁJUS 15.

000 ÁLTALÁNOS MŰVEK

100 FILOZÓFIA
→ 301

008 Kultúra, Civilizáció, Haladás
→ 001; 370; 930.85

140M DIALEKTIKUS MATERIALIZMUS
→ 300K; 300M

Berényi György: Tűnő fehér foltok. → 894.511 b)

A modern természettudományok filozófiai problémái.

016 Szakkönyvtárak

Telbiz Károly: A szakkönyvtárak szervezése. → 631

Önvetéletes takarmányozás

VALLÁS. TEOLÓGIA.
ATEIZMUS

Kéthetenként
jelenik meg a

eresztény vallás

29.747

Külföldi szakfolyóiratok a Magyar Könyvtárakban. (Kiad. a Magyar Könyvtári Társaság kiadásában. [Bp.] — 23 cm. — 1962. (Összeáll. Takács János.) — 81 l. — 1962. 11(439):34(05)

MAGYAR NEMZETI BIBLIOGRÁFIA
BIBLIOGRAPHIA HUNGARICA
KIADJA AZ ORSZÁGOS SZÉCHÉNYI KÖNYVTÁR

200
B61

Előfizethető a

POSTA KÖZPONTI HIRLAPIRODÁNÁL

(Bp. V. József nádor tér 1.) és
bármely postahivatalnál

Előfizetési díj egy évre

40 Ft.

35.- Ft

019.9 Válogatás

Elfelejtett műveket, amelyeknek érdemes újra kiadni. → 800 b)

069 Múzeumok. Múzeológia
→ 579; 700; 930.26

310 Statisztika
→ 338; 519

Jócs Ferenc: Kecskeméti szabadsapatok az 1848–49-es szabadságharcban. — Juhász István: A leninvárosi lakótelep. — Köhgyi Mihály: A bajai múzeum régészeti tevékenysége. → 943.9

Dukát Ferenc: Műszaki átadás-átvétel matematikai statisztikai ellenőrzése. → 658

A MAGYAR KÖNYVTÁRÜGY AZ UNESCO KIADVÁNYAIBAN

Régen gondot okoz a magyar könyvtárosoknak az a jelenség, hogy a külföldi és nemzetközi kézikönyvekben, bibliográfiákban stb. a magyar tudomány nem szerepel a fejlettségéhez méltó színvonalon és mennyiségben és a magyar intézményekről szóló adatok is gyakran pontatlanok és hiányosak. Néhány cikk foglalkozott már ezzel a kérdéssel, nem egy fontosabb értekezleten is felmerült, átfogó intézkedések azonban mindeddig nem születtek. A Magyar Unesco Bizottság Tudományos Albizottsága, amely a magyar Tudományos Akadémián működik, kezdte meg a felmérést és első fontos eredményként létre is jött Rózsa György tanulmánya (✓) A szerző sorra veszi az Unesco legfontosabb társadalomtudományi kiadványait, megvizsgálja, hogy azokban egyrészt miként szerepel Magyarország, mint a publikációk tárgya, másrészt a magyar társadalomtudomány, mint a publikációk forrása és munkája eredményeként megállapítja, hogy a magyar társadalomtudomány az Unesco megfelelő kiadványaiban sem mennyiségileg, sem minőségileg nincs kellően képviselve. Ugyanakkor megállapítja azt is, hogy azokban az esetekben, amelyekben a magyar tudományos szerv megfelelő adatokat szolgáltatott, azok meg is jelentek és így a negatív jelenségek a szervezett adatszolgáltatás hiányának tulajdonítandók. Másodrendű okként szerepelhetnek a nyelvi nehézségek, valamint a szóban forgó kiadványok szerkesztősegeinek esetleges elfogultsága.

Az alábbi elemzés sorra veszi az Unesco könyvtárügyi kiadványait, melyek világszerte elég nagy elterjedtségnek örvendenek és így a magyar szereplés kellő színvonalát számunkra is fontossá teszik. A könyvtárak fejlesztését szolgáló, vagy a könyvtárak részére készült szoroson vett könyvtárügyi kiadványokról lesz szó, a nemzetközi bibliográfiákra, vagy az általános jellegű Unesco folyóiratok itt-ott megjelenő könyvtári jellegű hírei és közleményere a vizsgálat nem terjed ki.

UNESCO BULLETIN FOR LIBRARIES (1)

Ez az Unesco legrégebbi folyóirata, 1962-ben a 16. évfolyamába lépett, angol, francia, orosz és spanyol nyelven jelenik meg, világszerte ismerik és használják. A háború utáni években a szétzilált könyvtári kapcsolatok rendeződésének információs szócsove volt, később inkább a modern könyvtári technika orgánumává fejlődött. Az utóbbi években fokozott teret kapott benne Afrika, Ázsia és Latin-Amerika könyvtárügye is. A magyar szereplés vizsgálata szempontjából a 15 év anyaga három, egymástól elég élesen elváló korszakra bontható.

1947-től 1949-ig igen élénken szerepeltek a magyar intézmények az akkor még a lényegét alkotó csererovatokban, az ingyeness felajánlások, valamint a kéré-

sek rovataiban. A három év alatt 70 magyar könyvtár és intézmény közölt csereajánlatokat, 109 intézmény kéréseit sorolta fel, 45 intézmény pedig ingyenesen ajánlotta fel kiadványait vagy fölös anyagát. E 224 intézménnyel szemben nagyjából hasonló eloszlásban 214 csehszlovák és 182 osztrák intézményt találunk. Az akkor még szerény tájékoztató jellegű hírek és közlemények közül négy foglalkozik Magyarországgal (Csehszlovákia:4, Ausztria:3). Talán összefügg az Unesco való hivatalos belépésünkkel (1948), hogy ebben az évben jelent meg az első összefoglaló tájékoztatás a magyar könyvkiadásról (6.szám), amit a 15 legfontosabb magyar könyvtár felsorolása követett (11.sz.) Az 1949.évi 9. ill. 11. számban csupán a könyvkuponakció magyarországi helyzetéről, ill. az Országos Dokumentációs Központ megalakulásáról jelent meg egy-egy rövid közlemény.

1950-től 1954-ig tart a második korszak, melyben a magyar részvétel erősen visszaesett, a különféle csere- és felajánlási rovatokat a hosszabb idő alatt csupán 27 magyar intézmény vette igénybe. (Csehszlovákia: 55, Ausztria: 64). Az új könyvtári kiadványok rovataiban is csak három magyar tétellel találkozunk. A Szovjetunio új folyóiratainak jegyzéke az 1950. évi 9. számban megjelent ugyan, de az első összefoglaló ismertetés a szovjet könyvtárakról csak az 1954. évi 5. - 6. számban látott napvilágot. Az 1954. évi 1. számban közölt nemzetközi könyvtermelési statisztikában Ausztria, Bulgária és Lengyelország szerepel, de Magyarország, Csehszlovákia és a Szovjetunió nem.

1955-ben kezdődött és ma is tart a harmadik korszak, melynek már az elején változás tapasztalható. Igaz, a csere-és felajánlási rovatok nem éledtek fel, 6 év alatt (1961 végéig) mindössze 40 intézmény élt ezzel a lehetőséggel, de ebben nagy része van annak is, hogy az időközben rendeződött beszerzési módok folytán a rovatok jelentősége meglehetősen csökkent. Ugyanilyen mértékben csökkent a csehszlovák intézmények száma, osztrák részről pedig szinte teljesen abbamaradt a rovatok igénybevétele.

* Megindult viszont a magyar könyvtárügy bemutatkozása. A sűrűsödő szereplés kezdete egybeesik azzal, hogy az Országos Széchényi Könyvtár előbb közvetlen kapcsolatba lépett az Unescoval, majd azzal, hogy a Magyar Unesco Bizottság Könyvtári és Bibliográfiai Albizottsága megkezdte és a mai napig folytatja a rendszeres, bár még nem kielégítő adatszolgáltatást a folyóirat részére.

A cikkek, közlemények és hírek hosszú sorát az 1955. évi 8-9. számban az új magyar folyóiratok jegyzéke nyitotta meg, hasonlóan 11 ország korábban megjelent jegyzékeihez. Az Országos Széchényi Könyvtár és az Országos Műszaki Könyvtár 1956-ban, a Magyar Tudományos Akadémia Könyvtára és az Országos Mezőgazdasági Könyvtár 1957-ben egy-egy cikkben tevékenységének főbb vonásait ismertette. Az 1956.évi számok hírek formájában tudósítanak az 1955.évi magyar könyvtermésről, a könyvtárközi kölcsönzés magyarországi rendszeréről, a Magyar Könyvszemle új folyamának megindulásáról és az új magyar lexikonról. 1957-ben csak egy hosz-

szabb hír tudósított az új magyar könyvtári törvényről, 1958-ban a folyóirat az Országos Könyvtárügyi Tanácsról és egy új magyar vakolvasó találmányról adott hírt, az 1959. évfolyamban pedig a készülődő több nyelvű könyvtári szakszótárról és az Akadémiai Könyvtár Kaufmann gyűjteményéről olvashattunk tudósításokat.

Magyar szerző tollából viszont eddig csak egyetlen alkalommal jelent meg elméleti jellegű, nem könyvtárismerető cikk, és pedig Dezsényi Béla tanulmánya a dokumentáció nemzetközi szabványosításáról, az 1960. évi 2. számban. 1960-ban közlemények jelentek meg a budapesti konferenciáról, a kéziratok központi katalogizálásáról, a cserét szabályozó új jogszabályról. Az 1961. évi 1. szám közölte a budapesti kiadványcsere konferencia zárójelentését és határozatait. Ha az említett hat év alatt az "Új kiadványok" c. rovatban röviden ismertetett 25 magyar könyvtári kiadványt is megemlítjük, akkor nagyjából teljes képet adunk a folyóiratban megjelent magyar vonatkozású közleményekről.

A magyar könyvtárügy tehát a harmadik korszakban összesen 18 közleménnyel, hírrel vagy tudósítással szerepelt (az ismertetett kiadványokat nem számítva), míg ugyanezen idő alatt csak 5-5 csehszlovák és osztrák közleményt találunk. Jelentős volt viszont a szovjet könyvtári munkáról szóló cikkek és hírek száma. Kevés maradt továbbra is a lengyel, román és bolgár vonatkozású anyag.

A jelek szerint minden olyan tudósítás, hír, közlemény, csereajánlat, kérés, felajánlás stb., amit magyar részről a szerkesztőségnek beküldtek az említett harmadik korszakban, hiánytalanul megjelent. Éppen ezért a fent vázolt kedvezőnek látszó arányok ellenére a magyar könyvtárügy ismertetésének mértékével aligha lehetünk megelégedve és hiányolnunk kell különösen az elméleti jellegű tanulmányokat, a magyar könyvtárügyi kutatások, ankétok, országos értekezletek túlkörzödését és még inkább, fejlett magyar közművelődési könyvtárhálózat beszámolóit. Érdeemes volna nagyobb erőfeszítéseket tenni annak érdekében, hogy könyvtárügyünk hírei, fontosabb eseményei és eredményei ezen elterjedt folyóiraton keresztül eljussanak a világ legtávolabbi részeibe és főleg a nemrég függetlenné vált afrikai és ázsiai országokba, a fejlődés új utjait kereső latin-amerikai nemzetekhez.

NOUVELLES BIBLIOGRAPHIQUES - BIBLIOGRAPHICAL NEWSLETTER (3)

Ez a szerény külsejű, sokszorosított formában kibocsátott folyóirat 1952-től 1960-ig jelent meg külön franciául és angolul, 1957 óta pedig külön-külön orosz és spanyol nyelven is. 1958-ig évente négyszer, a két utolsó évben évente hat-szor látott napvilágot. Célja és rendeltetése az, hogy gyors és áttekinthető formában tájékoztasson az Unesco és főleg az Unesco égisze alatt működő Nemzetközi Bibliográfiai Tanácsadó Bizottság valamint az egyes tagállamok és más nemzetközi szervezetek bibliográfiai eseményeiről, konferenciáiról, továbbá a legfontosabb és nemzetközi érdekű bibliográfiai kiadványokról.

Érdekes hír, és adatai folytán nagyobb elterjedtséget és érdeklődést érde-

melt volna már eddig is magyar részről, ezt azonban talán többek között az is akadályozta, hogy eleinte csak korlátozottan terjesztették és csak két éve tértek át arra, hogy bármely érdeklődő könyvtárnak, vagy intézménynek kérésre díjmentesen megküldik.

1952-től 1955-ig a folyóirat egyetlen szocialista országból sem hozott bibliográfiai vonatkozású hírt, kiadványaikat sem ismertette. 1956-ban azután végre sor került előbb a lengyel, majd a bolgár bibliográfiai intézet munkájának ismertetésére és az év végén megjelent a Nemzetközi Bibliográfiai Tanácsadó Bizottság magyar nemzeti csoportjának, vagyis a Magyar Unesco Bizottság Könyvtári és Bibliográfiai Albizottságának névsora. Ezt a névsort 1957-ben újra közzétették, majd az időközben bejelentett változásokat egy 1958.évi számban regisztrálták. Az Albizottság elnöke az említett nemzetközi bizottság levelező tagja lett és így létrejött a magyar szerv és a Nemzetközi szerv közötti összeköttetés.

Az 1957.évi számok közzétették az Országos Széchényi Könyvtár által bejelentett bibliográfiai kiadványok adatait, majd egy hosszabb cikk is megjelent a Könyvtári és Bibliográfiai Albizottság munkájáról. A további években a magyarországi bibliográfiai hírek és kiadványok a tényleges eseményekhez és fontos kiadványokhoz képest nem kielégítő mértékben, de mégis sok más európai országot is meghaladó sűrűséggel szerepeltek a folyóirat hasábjain. A többi szocialista ország bibliográfiai életének eseményei is tükröződtek, de általában a magyarénál kisebb mértékben. A külföldet is érdeklő magyar eredmények közül helyet kaptak például a Külföldi Folyóiratok Központi Címjegyzékének munkálatai, a Kelet-Nyugati Barátság Hét magyar könyvtári eseményei, a francia levéltárral létrejött pecsétcsere, több alkalommal az Albizottság tevékenysége, a budapesti cserekonferencia, a KMK és az Országos Pedagógiai Könyvtár megalakulása, a kiadványok közül néhány könyvtári évkönyv, az OKT-nak az Unesco bibliográfiai munkájával foglalkozó tanulmánya. Az addig ötlapszerű és csak az egyes magyar könyvtári szervezetek spontán kezdeményezése nyomán bejelentett szétszórta híryanagot, ugyancsak bejelentés nyomán az 1959. évi 5. szám azzal pótolta, hogy hosszú oldalakon keresztül egy eléggé megfelelő áttekintést nyújtott az 1958. év magyar bibliográfiai eseményeiről és a legfontosabb bibliográfiai kiadványokról. A folyóirat tehát mindazt - de csak azt - közölte, amit a magyar könyvtári szervezetek a szerkesztőségnek beküldtek.

MONTHLY BULLETIN ON SCIENTIFIC DOCUMENTATION AND TERMINOLOGY (4)

Ezt az évente 12-szer sokszorosított kibocsátott, angol nyelvű folyóiratot létezésének négy éve (1957-1960) alatt a magyar könyvtárosok alig méltatták figyelemre, aminek egyik oka talán a korlátozott, vagyis csak kérésre történő, de mégis ingyenes terjesztési mód volt. A másik ok abban keresendő, hogy a lap mögött álló, az Unesco által szervezett Egzakts és Alkalmazott Tudományok Dokumentációs és Terminológiai Nemzetközi Tanácsadó Bizottságnak nem volt magyar gazdája. Pedig ez a lap éppen a gyorsan fejlődő természettudományok és technika területén nyújtott hasznos és friss tájékoztatásokat, közölte az idevonatkozó legfontosabb nemzetközi találko-

kozók híreit és röviden ismertette az egyes tagállamok fontos dokumentációs és terminológiai (pl. szakszótárak) adatait. A folyóiratban ismertetett szovjet dokumentációs kiadványok száma 100 körül volt és sűrűn találkozhattunk lengyel és cseh kiadványokkal is, magyar azonban csak elvétve, és akkor is a szerkesztőség válogatása és nem magyar beküldés alapján bukkant fel. (Pl. 1958-ban rövid hír jelent meg az "Egészségtudomány" c. folyóirat megindulásáról, Orosz Gábor, majd Dezsényi Béla egy-egy dokumentációs témájú cikkéről, 1960-ban a Moravék féle könyvtári szakszótárról és a Kézdi-Széchy féle műszaki szakszótárról). Jellemző a magyar adatszolgáltatás hiányára, hogy a folyóirat Gáspár Margit kémiai bibliográfiáját egy amerikai folyóirat recenziója alapján ismertette. Nyilvánvaló tehát, hogy az 1957 óta Magyarországon megjelent nagyszámú dokumentációs kiadványnak és szakbibliográfiának csak elenyésző kis töredékéről adott hírt ez a közlöny, egyszerűen azért, mert nem volt megfelelő magyar szerv, amely az adatokat összegyűjtötte és kiküldte volna.

Bibliography, Documentation, Terminology - Bibliographie, Documentation, Terminologie
(5)

1960 végén egyesült az általános bibliográfiai és a dokumentációs-terminológiai két tanácsadó bizottság és így az előbbieken ismertetett két folyóirat is egybeolvadt, új címe a fenti lett. Most már ennek az ugyancsak négy nyelven és sokszorosítottan, évente ötször megjelenő, tetszetősebb formájú lapnak a feladata az, hogy tájékoztasson mind az Unesco és egyéb nemzetközi szervezetek, mind a tagállamok valamennyi tudományág területén végzett bibliográfiai, dokumentációs és terminológiai tevékenységéről.

Az 1961. évi 2. szám rövid hírt közölt az Országos Széchényi Könyvtárban készülő központi kéziratkatalógusról, a 3. szám ismertette a Magyar Tudományos Akadémia Könyvtáráról készült reprezentatív, több nyelven kibocsátott kiadványt és a magyar bibliográfiák bibliográfiájának első kötetét. Időközben megállapodás jött létre az Unesco azon Magyarországon járt tisztviselőjével, aki tagja a szerkesztőségnek és ennek nyomán a Magyar Unesco Bizottság Könyvtári és Bibliográfiai Albizottsága rendszeresen adatszolgáltatást indított meg a legfontosabb magyar bibliográfiai kiadványokról. Az eredmény nem is maradt el, amennyiben az 1961. évi 1. szám a tagállamokról szóló fejezetben hét magyar szakbibliográfiát ismertet, azaz a beküldött adatok 80 %-át (Feltehető, hogy a többi anyag közlésére is fokozatosan sor kerül). Ez az új folyóirat tehát jó példa arra, hogy a megfelelő magyar kezdeményezés megteszi a hatását és biztosíthatja a kiválasztott szakterület kellő képviselését. egy nemzetközi jellegű kiadványban.

C S E R E K É Z I K Ö N Y V E K (6)

Az Unesco Magyarországon is sokat használt kézikönyvei közé tartozik a Cserékézikönyv (6) Az első, 1950-ben megjelent kiadás az általános részben röviden ismerteti az Országos Könyvtári Központot és felsorolja a Magyarország által kö-

tött, részben már akkor elavult kulturális egyezményeket. A világ cserélő intézményeit ETO szakrendben felsoroló címtár csak kb. 60 magyar könyvtár és tudományos intézmény címét és cserére felajánlott kiadványait közli.

Az 1956. évi 2. kiadás az OSZK-ról, mint magyar csereközpontról nyújt adatokat, majd a kézikönyv saját szakrendjében 103 magyar intézmény nevét, címét és cserére rendelkezésre álló kiadványaik címét közli, pontosan úgy, ahogy az adatokat a magyar csereszolgálat beküldte (Ausztria 72, Csehszlovákia 55, Hollandia 59, Lengyelország 77, Románia 1 intézménnyel szerepel). Nemsokára várható a 3. kiadás megjelenése, melyben az 1959-ben cserét folytató magyar intézmények adatai fognak helyet kapni, az általános rész pedig a budapesti cserekonferenciáról fog megemlékezni. Itt említjük meg az Unesco kiadványcserével kapcsolatos körözüvényeit, melyek közül az 1958-ban megjelent 6.szám részletesen ismertette a magyar csereközpont szervezetét és működését. (7)

BIBLIOGRÁFIAI KÉZIKÖNYVSOROZAT (8)

Fontos és hasznos témákat dolgoztatott fel az Unesco ebben a bibliográfiai kézikönyvsorozatban. A sorozat első tagja tanácsokat adott a tagállamok számára a nemzeti bibliográfiai szolgálatok megszervezésére, a második pedig a közismert Vocabularium bibliothecarii c. több nyelvű szakszótár. Az 1953-ban megjelent 3. kötet országonként felsorolja a bibliográfiai tájékoztató központokat, a szocialista országok közül csak a Német Demokratikus Köztársaság szerepel. A 4. kötet tartalmazta az első két bibliográfiai világjelentést az 1951-52. évi időszakról. Magyarország egyikben sem szerepel, Lengyelország és Csehszlovákia mindkettőben, Bulgária a 2.-ban.

Itt említjük meg a sorozaton kívül megjelent bibliográfiai világjelentéseket, (9) melyek sorra véve az egyes országokat, felsorolják legfontosabb bibliográfiai szerveiket és kiadványaikat. A 3. jelentésben Magyarország még mindig nem szerepel (1955), de a 4.-ben (1957) megjelenik a Szovjetunióval és Romániával együtt, adatai még elég hiányosak. Bővebb, de távolról sem kielégítő a magyar fejezet az 5. füzetben (1958) és remélhető, hogy a 6. jelentés már a Könyvtártudományi és Módszertani Központ pontos kimutatását fogja közölni.

A kézikönyvsorozat 5. kötete az ázsiai címtárakkal, a 6. kötet a központi katalógusokkal foglalkozott, országlejezeteket nem tartalmazott. Elég pontos a magyar fejezete a 7. kötetnek, mely az egyes országok hivatalos kiadványait ismerteti. A 8. kötet a latin-amerikai címtárakat foglalta jegyzékbe, a 9. kötet (1961) pedig kumulálja az 1950-59 évek fent említett bibliográfiai világjelentéseit. Egy-egy ország csak kevés helyet kapott, a részleteket is tartalmazó beküldött magyar anyag tulságosan tömörítve jelent meg.

ÁLTALÁNOS KÖNYVTÁRI SOROZAT (10)

E sorozat 1-9 kötetei a közművelődési könyvtárakra vonatkozó témákat tárgyalnak, az egyes országokról rendszerbe foglalt adatokat nem közöltek és így magyar

vonatkozásokat szükségképpen nem tartalmazhattak. A 11. kötet a nemzeti könyvtárak bécsi konferenciájának arnyagát tette közzé, a magyar delegáció említésével és az OSZK fényképével.

Mellőzve a könyvkiadással és könyvterméssel foglalkozó Unesco kiadványokat, megemlítjük még az 1959-ben kibocsátott "Könyvtári statisztika" c. kiadványt, mely táblázatosan ismerteti a magyar könyvtárak legfontosabb adatait, de sajnos 1953. évi ill. 1955. évi adatszolgáltatás alapján. Az adatokat egyébként magyar forrásokból merítették.

*
* * *

Összefoglalásként megállapíthatjuk, hogy az Unesco könyvtárügyi kiadványaiban a magyar könyvtári élet eredményei, eseményei, kiadványai sok európai országnál kedvezőbb arányban szerepelnek. Az utóbbi években a magyar szereplés nem csak mennyiségileg emelkedett, hanem az adatok pontosabbak is lettek. Azt is le-szögezhetjük, hogy a beküldött közlemények elenyésző kivételektől eltekintve mind megjelentek és pedig legtöbbször változatlan formában és terjedelemben. Kétségtelenül kimutatható a szervezett adatszolgáltatás kedvező hatása is.

Mégis e kedvező jelenségek ellenére a magyar szereplés arányai már nem mondhatók kielégítőnek akkor, ha azt a magyar könyvtári élet fejlettségével és eredményességével vetjük egybe. Egy-egy könyvtári terület magyar szakembereinek elméleti felkészültsége indokolta tenné, hogy több tanulmány és cikk jelenjék meg tollukból a Könyvtári Közlönyben és ugyanitt, valamint a Bibliográfiai és Dokumentációs Közlönyben rendszeresebben és pontosabban közöltessenek tájékoztatások könyvtáraink és dokumentációs központjaink működéséről. A világ minden tájára eljutó Unesco kiadványok szócsövén keresztül összefoglaló tájékoztatásokat kellene közölni pl. a magyar könyvtári szervezetről, a hálózati rendszerről, az Országos Könyvtári Tanácsról, a Könyvtártudományi és Módszertani Központtól, a magyar nemzeti és szakbibliográfiák országos vitáiról, Magyarország részvételéről a nemzetközi kölcsönzési és csereforgalomban, a szocialista országok között kialakulóban lévő egyre intenzívebb szakmai tapasztalatcseréről és az együttműködés új formáiról, stb. Ezzel párhuzamosan természetesen igen fontos a könyvtárügyi kiadványaink folyamatos ismertetése. Nem kétséges, hogy e munkálkodás a magyar könyvtárügy és közvetve a nemzetközi kulturális együttműködés ügyét szolgálja.

GOMBOCZ ISTVÁN

A következő oldalakon a cikkben említett Unesco kiadványok teljes címlírását adjuk. A kiadványok a Könyvtártudományi Szakkönyvtárban az érdeklődők rendelkezésére állanak.

1

11.31 R 91

RÓZSA György

A magyar társadalomtudományok az Unesco kiadványaiban. Bp. 1960. 325-332. p. 25 cm.

/Klny. Magyar Tudományos Akadémia Társadalmi-történeti Tudományok Osztályának Közleményei 10. köt. 3-4. sz./

3-229

341.16.c01:3(439)(04)

2

UNESCO BULLETIN FOR LIBRARIES
United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization.
Paris, 1(1947)-

02(10)(05)

1. vol.	1947.	1-9.	no.	296 p.
2. "	1948.	1-12.	"	500 p.
3. "	1949.	1-12.	"	480 p.
4. "	1950.	1-12.	"	940 p.
5. "	1951.	1-12.	"	460 p.
6. "	1952.	1-12.	"	
7. "	1953.	1-12.	"	
8. "	1954.	1-12.	"	
9. "	1955.	1-12.	"	276 p.
10. "	1956.	1-12.	"	300 p.
11. "	1957.	1-12.	"	300 p.
12. "	1958.	1-12.	"	300 p.
13. "	1959.	1-12.	"	292 p.
14. "	1960.	1-6.	"	296 p.
15. "	1961.	1-6.	"	

3

NOUVELLES BIBLIOGRAPHIQUES DE LA DIVISION DES BIBLIOTHEQUES DE L'UNESCO
United Nations Educational Scientific and Cultural Organization.
Paris, 1952-1961.

1961. májustól: Bibliographie, Documentation, Terminologie.

01(10)(05)

2. vol. 1953. 5. no.

5. "	1956.	1, 4.	no.	
6. "	1957.	1.	"	
7. "	1958.	1-4.	"	
8. "	1959.	1-6.	no.	
9. "	1960.	1-6.	"	
10. "	1961.	1.	" (megszűnt).	

4

MONTHLY BULLETIN ON SCIENTIFIC DOCUMENTATION AND TERMINOLOGY
United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization
Paris. (1952-1960)
1961-től: Bibliography, Documentation, Terminology

001.4(10)(054)
002(10)(054)

1952-1956. Cumulative subject and name indexes. 1957. 26 p.
1957. 5, 7-12. no.
1958. 2-12. no.
1959. 1-12. no.
1960. 1-12. no.
1958-1960. Cumulative subject and name indexes. [1962.] 15, 6 p.

5

BIBLIOGRAPHY, DOCUMENTATION, TERMINOLOGY
United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization
Paris, 1(1961)-

1960-ig: Monthly Bulletin on Scientific Documentation and Terminology és: Bibliographical News.

1. no. tévesen Bulletin on Bibliography, Documentation and Terminology címen, mint 10. vol. 2. no. jelent meg.

0014(10)(05)
002(10)(05)
01(10)(05)

1. vol. 1961. [1] - 5. no.

6

1.47 H 27

Manuel des échanges internationaux de publications. - Handbook on the international exchange of publications. Prép. avec le concours de J. L. Dargent. [Ed. par United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization.] (Paris), Unesco, 1950. 369 p. 28 cm.

4-114 4-115

025.266(10)(022)

1.47 H 27

Handbook on the international exchange of publications. - Manuel des échanges internationaux de publications. 2. ed. ed. and rev. by Gisela von Busse, with the coll. of H. Werhahn. [Ed. by United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization.] (Paris), Unesco, (1956). 509 p. 24 cm.
Spanyol szöveg is.

3-255

025.266(10)(022)

ÉCHANGES DE PUBLICATIONS. Circulaire.
United Nations Educational Scientific
and Cultural Organization.
Paris.

025.26(10)(05)

6. no. 1958. 6 p.
8. no. 1958. 5 p.
9. no. 1958. 5 p.
10. no. 1958. 6 p.
11. no. 1959. 2 p.
13. no. 1959. 6 p.
14. no. 1959. 2 p.
15. no. 1959. 4 p.
16. no. [1959] 14 p.
17. no. 1960. 2 p.
18. no. 1960. 2 p.
20. no. 1960. 2 p.
21. no. 1961. 3 p.
22. no. 1961. 5 p.
24. no. 1962. 2 p.

ECHANGE OF PUBLICATIONS. Circular.
United Nations Educational, Scientific
and Cultural Organization.
Paris.

025.26(10)(05)

3. no. 1957. 4 p.
23. no. 1961. 4 p.
25. no. 1962. 4 p.
26. no. 1962. 5 p.

10.92 L 28

LARSEN, Knud

National bibliographical services.
Their creation and operation. Prep.in
accordance with the recommendation of
the International Advisory Committee
on Bibliography. (2. impr.) (Paris),
Unesco, (1954). X, 142 p. 22 cm.
/Unesco bibliographical handbooks

1./ Bibliogr. 124-136.p.

3-221

01:015(10)(023)

14.16 L 47

LEMAITRE, Henri - THOMPSON, Anthony
Vocabularium bibliothecarii. English,
French, German. Begun by Henri Lemaître,

rev. and enl. by Anthony Thompson. (2.
impr.) (Paris), Unesco, (1954). 296 p.
22 cm.

Suppl. 1958. Compil. by Anthony Thomp-
son. (Paris), Unesco, (1958). 79 p. 22
cm.

/Unesco bibliographical handbooks. -
Manuels bibliographiques de l'Unesco 2./
3-222

02(038)=00 038:02=00
025.45:02(038) 413.164:02=00

10.92 G 71

Guide des centres nationaux d'informa-
tion bibliographique. Établi conformé-
ment aux recommandations du Comité con-
sultatif international de bibliographie.
(Paris), Unesco, (1953). 68 p. 22 cm.
/Manuels bibliographiques de l'Unesco
3./

3-225

002.63(10)(083.81)
025.5(10)(083.81)

10.9 M 24

MALCOLM, L[ouise] N[ocèle]

Les services bibliographiques dans le
monde. 1. et 2. rapports annuels 1951-
1952, 1952-1953. /1-er septembre - 31
août/. Établi conformément aux recomman-
dations du Comité consultatif interna-
tional de bibliographie. (Paris), Unesco,
(1954). 396 p. 22 cm.

4./Manuels bibliographiques de l'Unesco

3-223

3-224

01(10)"1951/1953"(047.1)

11.91 G 24

GARDE, P. K.

Directory of reference works published
in Asia. - Répertoire des ouvrages de
référence publiés en Asie. (Paris), Unesco,
(1956). XXVII, 139 p. 22 cm.

/Unesco bibliographical handbooks. -
Manuels bibliographiques de l'Unesco 5./
3-234

016:025.5(02/03)(5)

1.43 B 90

BRUMMEL, L[eendert]

Union catalogues. Their problems and
organization. Prep. on the recommenda-
tion of the International Advisory Com-
mittee on Bibliography. (Paris), Unesco,
(1956). 91 p. 22 cm.

/Unesco bibliographical handbooks 6./
Bibliogr. 88-91. p.

3-235

021.64:025.3]019.6(023)

11.92 M 60

MEYRIAT, Jean

Étude des bibliographies courantes des

publications officielles nationales. -
A study of current bibliographies of national official publications. Guide sommaire et inventaire. Prép. par le Comité International pour la Documentation des Sciences Sociales. Réd. - - . (Paris), Unesco, (1958). 260 p. 22 cm.

/Unesco bibliographical handbooks 7./
Manuels bibliographiques de l'Unesco 7./
3-237

016:025.173.4(10)

Repertorio de publicaciones periódicas actuales latinoamericanas. Por Unión Panamericana. - Directory of current Latin American periodicals. By Pan American Union. (Publ. United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization.) (Paris), Unesco, (1958). XXV, 266 p. 22 cm.

/Unesco bibliographical handbooks 8./
Francia szöveg is.
016:05(8=6)

10.9 C 24

COLLISON, Robert L[ewis Wright]
Bibliographical services throughout the world 1950-59. (Paris), Unesco, (1961). 228 p. 21 cm.

/Unesco bibliographical handbooks 9./
2-53 2-152 2-153

01(10)"195"(047.1)

COLLISON, Robert L[ewis Wright]
Les services bibliographiques dans le monde 1950-1959. (Paris), Unesco, (1961). 242 p. 22 cm.

/Manuels bibliographiques de l'Unesco 9./

01(10)"195"(047.1)

9

COLLISON, R[obert] L[ewis Wright]
Bibliographical services throughout the world. [Ed. by] United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization Paris, Unesco, 28 cm.

3. annual report. 1953-1954. 1955. 93 p.
4. annual report. 1954-1955. 1957. 145 p.
5. annual report. 1956. 1958. 198 p.
Soksz.

01(10)(047.1)(058)

10.9 C 24

COLLISON, R[obert] L[ewis Wright]
Les services bibliographiques dans le

114

monde. [Ed. par United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization.] Paris, Unesco. 28 cm.

3. rapport annuel. 1953-1954. 1956. 97 p.

4. rapport annuel. 1954-1955. 1958. 150 p.

5. rapport annuel. 1956. 1958. 194 p.
Soksz. 4-116

01(10)047.1(058)

10

DANTON, J[oseph] Periam
Education for librarianship. (Paris), Unesco, 1949. VII, 97 p. 22 cm.

/Unesco public library manuals 1./
Bibliogr. 85-92. p.

023.5.088.6(023).

1.7 D 23

DANTON, J[oseph] Periam
La formation du bibliothécaire. Trad. de Marc Aug. Borgeaud. (Paris), Unesco, (1950). VII, 97 p. 22 cm.

/Manuels de l'Unesco à l'usage des bibliothèques publiques 1./
Bibliogr. 85-92. p. 3-228

023.5.088.6(023)

1.41 H 10

M[A]CCOLVIN, Lionel R[oy]
Public library extension, Paris, Unesco, 1950. VIII, 113 p. 6 t. 22 cm.

/Unesco public library manuals 2./
Bibliogr. 110.p.

3-238

021.6(023)

1.41 H 10

M[A]CCOLVIN, Lionel R[oy]
L'extension des bibliothèques publiques. Trad. par Marthe Chaumié. (Paris), Unesco, 1950. VIII, 136 p. 6 t. 22 cm.

/Manuels de l'Unesco à l'usage des bibliothèques publiques 2./
Bibliogr. 134.p.

3-231 3-232 3-233

021.6(023)

9.6 T 50

THOMSEN, Carl - SYDNEY, Edward - TOMPKINS, Miriam D[owning]

Adult education activities for public libraries. (Paris), Unesco, 1950. IX, 102 p. 6 t. 22 cm.

/Unesco public library manuals 3./

3-239

021.21374(410+489+73)

9.6 T 50

THOMSEN, Carl - SYDNEY, Edward - TOMPKINS, Miriam D[owning]

La rôle des bibliothèques publiques dans l'éducation des adultes. Paris, Unesco, 1950. X, 122 p. 6 t. 22 cm.

/Manuels de l'Unesco à l'usage des bibliothèques publiques 3./

3-51 3-79

o21.2:374(410+489+73)

9.6 H 93

HOULE, Cyril O[rvin]

Le rôle des bibliothèques dans l'éducation des adultes et dans l'éducation de base. Compte rendu du stage d'études de Malmoe. Avec les rapports préparés par Yvonne Oddon, Lachlan F. MacRae et divers autres. (Paris), Unesco, (1951). VIII, 201 p. 5 t. 22 cm.

/Manuels de l'Unesco à l'usage des bibliothèques publiques 4./

3-236

o21.2(o47)

Development of public libraries in Latin America. The São Paulo Conference. (Paris), Unesco, (1952). 192 p. 5 t. 22 cm.

/Unesco public library manuals 5./

o27.5(8=6)

3.4 D 59

Le développement des bibliothèques publiques en Amérique Latine. Conférence de Sao Paulo. (Paris), Unesco (1953). 207 p. 5 t. 22 cm.

/Manuels de l'Unesco à l'usage des bibliothèques publiques 5./

3-241 3-242

o.27.5(8=6)

3.4 D 59

Le développement des bibliothèques publiques en Afrique. Stage d'études d'Ibadan. (Paris), Unesco, (1955). 164 p. 5 t. 22 cm.

/Manuels de l'Unesco à l'usage des bibliothèques publiques 6./

3-226

o27.5(6)(o47)

o21.2(6)(o4)

3.4 P 95

Public libraries for Asia. The Delhi seminar. (Paris), Unesco, (1956). 165 p. 5 t. 22 cm.

/Unesco public library manuals 7./

3-243

o27.5(5)

3.4 G 24

GARDNER, Frank M[atthias]

The Delhi public library. An evalua-

tion report. (Paris), Unesco, (1957).

94 p. 1 t. illustr. 22 cm.

/Unesco public library manuals 8./

3-227

o27.52(545.5)(o47)

3.6 M 10

M[A]CGOLVIN, Lionel R[oy]

Public library services for children. (Paris), Unesco, (1957). 102 p. 5 t. 22 cm.

/Unesco public library manuals 9./

3-240

o27.625(o23)

M[A]CGOLVIN, Lionel R[oy]

Les services de lecture publique pour enfants. (Paris), Unesco, (1957). 115 p. 5 t. 22 cm.

/Manuels de l'Unesco à l'usage des bibliothèques publiques 9./

027.625(023)

GALVIN, Hoyt R[ees] - VAN BUREN, Martin

The small public library building. (Paris), Unesco, (1959). 133 p. 1 t. 22 cm.

/Unesco public library manuals 10./

Bibliogr. 123-127. p.

022:027.4(o23) 727.8(o23)

4. G 22

GALVIN, Hoyt R[ees] - VAN BUREN, Martin

Le bâtiment d'une petite bibliothèque publique. (Paris), Unesco, (1959), 150 p. 1 t. 22 cm.

/Manuels de l'Unesco à l'usage des bibliothèques publiques 10./

3-220

o22:027.4(o23)

727.8(o23)

3.1 T 12

Tâches et problèmes des bibliothèques nationales. Colloque des bibliothèques nationales d'Europe, Vienne, 8-27. sept. 1958. (Paris), Unesco, (1960). 135 p. 5 t. 22 cm.

/Manuels de l'Unesco à l'usage des bibliothèques 11./

3-280

o27.54(4)(061.3)

3.6 D 86

DOUGLAS, Mary Peacock

La Bibliothèque d'école primaire et ses différentes fonctions. (Paris, 1961). 103 p. 6 t. 21 cm.

/Manuels de l'Unesco à l'usage des bibliothèques 12./

2-33

o21.3 o27.8 371.389.1 371.64

A SZOVJET KÖNYVTÁRÜGYI TANÁCS ÜLÉSE

foglalkozott az ifjúsági és gyermekkönyvtárakkal, a könyvtári munka társadalmi vonásainak erősítésével, a bibliográfiai munkával, az új szovjet osztályozási rendszerrel.

Na uroven' novih zadacs. /6. plenar Szoveta po bibliotecznoj rabote. Bibliotekar' (Moszkva). 1962. 3. no.12.p. Lépést tartva az új feladatokkal. A szovjet Könyvtárügyi Tanács 6. plenárius ülése.

jetunió művelődésügyi minisztere helyettesének előadásában és a hozzászólásokban különös figyelmet fordítottak a könyvtári munka tartalmi kérdéseire.

A Szovjetunió Művelődési Minisztériuma mellett működő Könyvtárügyi Tanács VI. plenáris ülésén N.N. Danilovnak, a Szov-

A plenáris ülés résztvevői kicserélték a Pártprogram, a párt Szervezeti Szabályzata, az SzKP XXII. Kongresszusa többi anyagának propagálása terén szerzett tapasztalataikat. A könyvtárak kiállításokat rendeztek, tárlókat állítottak fel, plakátokat készítettek, olvasó anketókat és egyéb, a pártkongresszussal összefüggő rendezvényeket szerveztek. A plenáris ülésen rámutattak arra, hogy a könyvtárak munkájának eszmei színvonala számottevően emelkedett: emelkedett a marxizmus-leninizmus alapítói műveinek, a tudományos kommunizmusról szóló irodalomnak, a közgazdasági könyvek és a kommunista erkölcs kérdéseit tárgyaló munkáknak a kölcsönzési forgalma. Csupán 1960-ban, az SzKP Központi Bizottságának a "A Szovjetunió könyvtárügyének helyzete és megjavításának módjai" című határozata megjelenése után, a társadalmi-politikai irodalom kölcsönzése a közművelődési könyvtárakban 11 millió példányra (az OSzSszK-ban 4,5 millió példányra) emelkedett. Színvonalasabbá vált a szovjet emberek tudományos világnézetét alakító, a dolgozók tudatos fegyelmét erősítő, kezdeményezéseiket és termelési aktivitásukat fokozó irodalom propagandája is. A plenáris ülés felszólította a könyvtárosokat, hogy mind jobban és jobban propagálják a kipróbált tapasztalatokat, a dolgozók szakképzettségének emelését elősegítő irodalmat, járuljanak hozzá a tudomány, a technika és a haladó munkamódszerek bevezetésének előmozdításához.

Az ülés résztvevői élesen megbírálták az ifjúsági és a gyermekkönyvtárak munkáját. Rámutattak arra, hogy az oktatásügyi hatóságok irányító munkája gyenge és az említett könyvtárak a művelődésügyi szervek részéről sem kapnak elegendő segítséget.

Az ülés behatóan foglalkozott azzal a célkitűzéssel, hogy a könyveket eljuttassák minden egyes családba; beszéltek az állománygyarapításról és arról, hogy a könyvtárak munkájában tovább kell fejleszteni a társadalmi jelleget, a társadalmi munkát.

A felszólalók hangsúlyozták, hogy a lehetőség szerint minél több társadalmi könyvtárat kell létrehozni s harcolni kell azért, hogy a művelődésügyi szervek és általában az egész könyvtári társadalom mind nagyobb segítséget nyújtson ehhez a mozgalomhoz. Ez idő szerint a Szovjetunióban már több mint 3500 társadalmi könyvtár van.

Az ülés résztvevői bőven taglalták a bibliográfiai munka további megjavításának és a könyvpropaganda formái és módszerei tökéletesítésének kérdését. A gyakorló könyv-

tárosok segítséget várnak a kutatóktól a szabadpolc-rendszerü koicsonzes, a differenciált (egyedi) olvasószolgálat és az olvasás irányításának megszervezésével kapcsolatos tapasztalatok általánosításában. Számos hozzászóló rámutatott a könyvtárosképzés, illetve továbbképzés megjavításának szükségességére.

V.M. Sztriganov, az OSzSzSzk művelődésügyi miniszterének helyettese az egységes osztályozási rendszer létrejöttéről számolt be. Bejelentette, hogy eddig már több kötet jelent meg e nagy munkából, s az egész munkát 1963-ban fogják befejezni. Megjelent a 4. (Kémia szak), a 6. (Biologia szak) és a 12. (Mezőgazdaság szak) kötete.

A plenáris ülés a megvitatott kérdésekről határozatot fogadott el. (PS)

ÖSSZEHANGOLT ÁLLOMÁNYGYARAPÍTÁS

AZ ÁLLOMÁNYGYARAPÍTÁS ÖSSZEHANGOLÁSA

A POZNANI VAJDASÁG KÖNYVTÁRAIBAN

DEMBSKI, Jamsz: Die Koordinations-kommission für Bibliotheken in Poznan. Einige Bemerkungen über ihre Tätigkeit. = Zbl.Bibl. 75.Jg. 1961. lo. no. 452-454. p.

1958. végén - az Egyetemi Könyvtár igazgatójának javaslatára - Poznań vajdaság könyvtárai a felmerülő kérdések megoldásá-

nak megkönyvítése és az egyes könyvtárak munkájának összehangolása végett, un. koordináló bizottságot állítottak fel. A bizottság tagjai Poznań nagyobb tudományos, közművelődési és szakkönyvtárainak igazgatói lettek. A bizottság tulságos mérvű felduzza-dásának megakadályozása végett Poznań vajdaság megyei könyvtárának igazgatója a járási könyvtárak vezetői közül csak kettőt-hármat szokott az ülésekre meghívni.

A bizottság munkáját 6 személyből álló elnökség irányítja. A munka a következő területeken folyik:

1. az állománygyarapítás koordinálása,
2. irodalompropaganda,
3. a feldolgozó, konzerváló munka stb. terén való tapasztalatcsere.

A bizottság megalakulása óta eltelt két évnyi idő eredményeit nemcsak az eddigi sikerek tükrében kell lemérni, hanem a kidolgozott tervek kilátásaiban is.

Talán a legnehezebb kérdés a könyvtárak állománygyarapításának összehangolása. A különféle tudományos szakkönyvtárak, mint pl. az Orvostudományi Főiskola, a Kereskedelmi Akadémia, a Műegyetem és a számtalan tudományos intézet könyvtára sajátos szükségleteinek figyelembevétele elengedhetetlen feltétele annak, hogy ezek az intézmények továbbra is megfelelhessenek feladatuknak. Éppen ezért az állománygyarapítás összehangolása csak az általános tudományos könyvtárak, un. az Adam Mickiewicz Egyetemi Könyvtár, a Tudományok Barátainak Poznańi Társasága könyvtárának, a kórniki könyvtár és a poznańi E. Raczyński Városi Könyvtár könyveire szorítkozik.

Ezeknek a könyvtáraknak vezetői a gyűjtőköt így osztották fel egymás között:

XVI.-XVIII.sz.	lengyel nemzeti irodalom:	poznańi E.Raczyński Városi Könyvtár és a Kórniki Akadémiai Könyvtár,	
XIX. "	" "	" "	Tudományok Barátainak Poznańi Társasága Könyvtára,
XX. "	" "	" "	A. Mickiewicz Poznańi Egyetemi Könyvtár és E. Raczyński Városi Könyvtár 1945-től kezdődően, amikortól fogva kötelempéldányt kap.

A fenti könyvtáraknak a megállapított gyűjtőkörben lehetőleg minden nyomtatványt gyűjteniök kell. A hiányzó művekről ajánlatos mikrofilmet beszerezni. A tájékozódás megkönnyítése végett az érdekelt könyvtárak kicserélik egymással lengyel folyóirat-katalógusaikat és kisebb folyóiratállományaikat. Az egyes könyvtárak kötelezték magukat a tulajdonukban lévő lengyel nyomtatványok bibliográfiai feltárására.

A külföldi irodalom és egyes nyelvetterületek irodalmának elhatárolása tekintetében a könyvtárak a következőkben állapodtak meg:

A Poznańi Egyetemi Könyvtár - a felsőoktatási minisztérium által megadott irányelvek szerinti állománygyarapításon felül - az NDK folyóiratait (az NSzK folyóiratait az Intyut Wýngati Zachodni Intézet gyűjti), a skandináv és angolszász irodalmat, továbbá a keleti szláv irodalmat szerzi be, ezenfelül az ősnymtatványokat, térképeket, a zene-műveket és a könyvtártudomány körébe vágó egész irodalmat gyűjti.

A Lengyel Tudományos Akadémia kórniki könyvtára a román nyelvek irodalmát, a térképeket, a XIX. sz. grafikai és zenei műveit, lengyel eredetű és Lengyelországra vonatkozó aprónymtatványokat és lengyel ex libriseket gyűjt.

A Tudomány Barátai Poznańi Társasága Könyvtárának gyűjtőköre a nyugati és délszláv irodalom, a tudománytörténeti irodalom, szinirodalom és a lengyel művek fordításai.

Az E. Raczyński Városi Könyvtár a XVI.-XVIII. sz.-i lengyel ősnymtatványokat, a lengyel és külföldi nyomdászatra vonatkozó irodalmat, és térképeket gyűjti.

A koordináló bizottság munkájának eredményeképpen megjelent már a Poznańi könyvtárak külföldi kurrens folyóiratainak 1957. évi jegyzéke, az 1958. évi jegyzék most van nyomtatás alatt. A kéziratállományra vonatkozóan szintén közzétett már a bizottság egy füzetét, az ősnymtatványokra vonatkozó kiadvány pedig most vár kiadásra.

Külön üléseken kíván a bizottság a térkép -, illetve a grafikai gyűjtemények kérdésével foglalkozni. Tervbe vette a rájuk vonatkozó művek bibliográfiájának s az egyes könyvtárak kartográfiai állománya kalauzájának kiadását is. Ugyanugy a poznańi vajdaság könyvtárainak kalauzáját is közzé kívánja tenni.

A közeljövőben a konzerválás és a raktárak, továbbá a könyvtárközi kölcsönzés kérdései kerülnek szőnyegre. (BZ)

*
* *

A kérdés iránt részletesebben érdeklődő olvasóink figyelmét felhívjuk a külföldi sajtóban megjelent nagyszámú közleményre, melynek címleírásait a Könyvtári és

Az alábbiakban néhány lengyel cikkre hívjuk fel a figyelmet:

DASZKOWSKI, Zbigniew: O współpracy bibliotek naukowych z siecią bibliotek powszechnych. = Przegl. Bibl. 22. rocz. 1954. 2.no. 120-125.p.

A tudományos könyvtárak együttműködése a közművelődési könyvtárak hálózatával.

KRACZKIEWICZ, Janina: O udział bibliotekarzy w kształtowaniu zasad pracy i współpracy bibliotek. = Bibliotekarz. 15. rocz. 1948. 10-11. no.

RÓG-MAZUREK, F.: Współpraca bibliotek powszechnych z bibliotekami naukowymi. = Przegl. Bibl. 21. rocz. 1953. 3.no. 203-210. p.

A közművelődési könyvtárak együttműködése a tudományos könyvtárakkal. A poznańi Városi Raczynski Könyvtár és a poznańi Egyetemi Könyvtár együttműködéséről.

WALTEROWA, Helena: Współpraca bibliotek naukowych z bibliotekami powszechnymi. = Bibliotekarz. 17. rocz. 1950. 3-4. no. 46-49.p.

A tudományos és a közművelődési könyvtárak együttműködése.

WITEK, E.: Hasło konferencji krynickiej: "upowszechnic biblioteki naukowe, unaukowic biblioteki powszechnie" - w praktyce. = Bibliotekarz. 23. rocz. 1956. 2. no. 39-42. p.

A kryniczai konferencia jelszava: "általánossá tenni a tudományos könyvtárakat és tudományossá tenni a közművelődési könyvtárakat" - a gyakorlatban.

ZAKRZEWSKA, H.: O pogłębienie współpracy bibliotek naukowych z bibliotekami powszechnymi. = Bibliotekarz. 26. rocz. 1959. 7-8. no. 196-202.p.

A tudományos és a közművelődési könyvtárak együttműködésének elmélyítése.

KÖZPONTI KATALÓGUSOK

A TELEX FELHASZNÁLÁSA A KÖZPONTI KATALÓGUS SZOLGÁLTATÁSAINÁL

WOLK, L.J. van der: The function of telex in the union catalogue. = Libri. 11. vol. 1961. 4. no. 377-391. p.

A télex [távgepiről] szerepe a központi katalógus szerkesztésében.

a vele szemben lámasztott valamennyi követelmény.

Felhasználói: főiskolai hallgatók és kutatók a humán és műszaki tudományok valamennyi területéről. Kérésüket vagy közvetlenül, vagy lakóhelyük közművelődési könyvtára, vagy kutató intézményük, vállalatuk könyvtára útján juttatják el a központi katalógusba.

A központi katalógusnak - ha jól akarja ellátni feladatát - elsősorban is naprakész állapotban kell lennie. A körébe tartozó könyvtárak állománygyarapításáról tehát még aznap tudomást kell szereznie.

A közvetlenül - tehát nem könyvtár közvetítésével - hozzá forduló személynek a keresett mű lelıhelyének megjelölésén felül a mű megszerzésének módjára es lehetőségeire vonatkozóan is tájékoztatással kell szolgálnia. A kérésükkel könyvtár útján jelentkező kutató tudósok, - mivel rendszerint határidős kutatómunkával kapcsolatos irodalomra van szükségük, - gyors és pontos válaszra várnak. Joggal elvárhatják ezenfelül azt is tőle, hogy fontos és sürgős munkájukhoz

a korszerű technika legújabb eszközei után, a külföldi központi katalógusok támogatásának igénybevételével adja meg a kimerítő tájékoztatást és segítséget.

A központi katalógusnak felhasználóival szemben rugalmasnak kell lennie. A telex után hozzá forduló könyvtárt ugyanugy ki kell szolgálnia, mint kérését a távoli faluból levélben tolmácsoló egyszerű tanítót. Ehhez viszont korszerű szervezet kell, amit csak a következő feltételek után lehet biztosítani:

1. a katalógus tekintetében a lehető legnagyobb egyöntetűségekre kell törekednie;
 - a/ mind a nemzetközi szabványalak,
 - b/ mind az egyöntetű katalógizálási szabályok alkalmazása tekintetében,
 - c/ mind az új adatok folyamatos, napi beáramlásának biztosítása után;
2. a hivatalokban már általánosan alkalmazott és bevált korszerű gépi berendezéssel kell a gyors működést lehetővé tenni;
3. ezeknek a berendezéseknek kezeléséhez értő szakszeméllyel kell rendelkeznie.

Mi már most a telex szerepe az ily módon megszervezett korszerű központi katalógusban?

A központi katalógus általa a következő előnyökhöz jut:

1. a hálózatába tartozó könyvtárak naponta jelenthetik állománygyarapodásukat, s ezzel biztosítható a naprakész állapot;
2. átveheti a hozzáforduló személy, vagy könyvtár kérését s azonnal válaszolhat is rá;
3. fenntarthatja a kapcsolatot mind a belföldi, mind a külföldi többi központi katalógussal;
4. felvilágosítást kérhet a hozzá forduló személytől, illetve könyvtártól a tisztázatlan részletek tárgyában.

A telex a fenti feladatok ellátására azért alkalmas, mert:

1. akárcsak a telefon, - közvetlen kapcsolatot létesít,
2. a telefon gyorsaságát a nyomtatott szó pontosságával egyesíti;
3. a nap 24 óráján át mindig használható, függetlenül a másik könyvtár nyitvatartási idejétől;
4. mindössze annyi helyet igényel, mint valami normál hivatali asztal;
5. eltünteti a távolságokat s ezért az irodalom igénylője bárholnan könnyen megkapja a keresett adatokat.

Ami a költségeit illeti, mind a beruházási, mind a bérleti, mind a használati költségek országról országra változnak. A három perces külföldi üzenetközvetítés általában sokkal olcsóbb, mint az ugyanennyi ideig tartó telefon-összeköttetés.

A telex elterjedésének rohamos voltát az alábbi táblázat adatai tükrözik:

	1954.	1957.	1958.
Amerikai Egyesült Államok		-	48 000

	1954.	1957.	1958.
	telex volt üzemenben:		
Ausztrália	124	265	369
Ausztria	2013	3077	3388
Belgium	505	1051	1229
Dánia	797	1277	1369
Finnország	186	344	400
Franciaország	559	1424	1781
Görögország	-	32	72
Hollandia	1283	2178	2384
Izrael	-	100	149
Japán	-	637	1065
Lengyelország	-	305	435
Nagybritannia	869	1088	1316
Német Szövetségi Köztársaság	13 342	24 288	26 510
Norvégia	360	412	795
Olaszország	-	209	250
Spanyolország	18	45	180
Svájc	973	1751	2057
Svédország	869	1088	1316
Törökország	-	107	119

Az első európai közművelődési könyvtár, amely telexkészüléket alkalmazott manchesteri Central Library volt. (1955). Jelenleg mintegy 20-ra tehető a telex útján elérhető európai közművelődési könyvtárak száma. (A cikk felsorolja mind az európai, mind az amerikai telexberendezéssel bíró különböző típusu valamennyi könyvtárat, 388-391.p.).

Igen tanulságos, milyen helyet foglalhat el a telex útján való üzenetközvetítés valamely könyvtár forgalmában; a delfti (Hollandia) Műszaki Egyetem Könyvtárának idevágó adatai:

	a telex útján kapott üzenetek száma:	a küldött üzenetek száma:	
1957. áprilisától			
1960. áprilisáig	13 000	18 000	
1960. januárjától			
1960. áprilisáig	1669	2058	(BZ.)

KÖNYVTÁRI KIADVÁNYOK

METODICKÝ ZPRAVODAJ
Slovenská Technická Kniznica.
Bratislava. 1 1960 -

1. 1960. 67 p.

A pozsonyi Szlovák Műszaki Könyvtár - mint a szlovákiai tudományos - műszaki könyvtárak módszertani központja - Metodický Zpravodaj (Módszertani Híradó) címmel periodikus kiadványt ad közre abból a célból, hogy hathatósabban segítse a

műszaki és gazdasági tájékoztató szolgálat dolgozóinak szakmai fejlődését, utmutatást adjon a műszaki irodalom különböző formában történő propagálásához.

A kiadvány ismerteti a küll-és belföldi könyvtárak egyes munkaterületein szerzett tapasztalatokat, gyakorlati utmutatással és tanáccsal szolgál a felmerülő kérdések (a könyvtári munka technikájának egységesítése, a könyvtárközi kölcsönzés ésszerűsítése és meggyorsítása) stb. megoldásához.

A lap első számának tartalmából kiemeljük a következőket:

Kukal, V.: A tudományos és műszaki fejlődés fő irányai a harmadik ötéves tervben és a műszaki, illetve gazdasági tájékoztatás feladatai.

Derfl, A.: Az ipari tájékoztató szolgálat továbbfejlesztéséért.

A pozsonyi Szlovák Műszaki Könyvtár szervezeti szabályzata.

A Csehszlovák Köztársaság 606/59.sz. korm.határozata a műszaki és gazdasági

SLOVENSKÁ TECHNICKÁ KNIZNICA

METODICKÝ ZPRAVODAJ

1.

PERIODIKA 1958

tájékoztató megszervezéséről és irányításáról.

Az országos műszaki és gazdasági Tájékoztató szolgálat megszervezésének és irányításának elvei.

A nyugat-szlovákiai megye műszaki és gazdasági tájékoztató intézményei dolgozóinak értekezlete Pozsonyban. (1960. júni. 13-14.)

A közép-szlovákiai megye műszaki és gazdasági tájékoztató intézményei dolgozóinak értekezlete Besztercebányán. (1960.szept.5-6.)

[Medellin], Escuela Interamericana de Bibliotecología

Directorio para la distribución de información y canje de publicaciones de la Escuela. / Ed. provisional. / Medellín, Univ. de Antioquia, 1961. Ism. lapsz. [58] p. 27 cm. Soksz.

A címjegyzék közléte: az Antioquia Egyetem, Az Országos Egyetemi Alap és a New Yorki Rockefeller Alapítvány együttes

támogatásával fenntartott medellini Inter-amerikai Könyvtáros Főiskola. A kiadvány - a bevezetés tanúsága szerint - a könyvtárosok, könyvtárosfiskolák könyvtári kormányhatóságok, könyvtáros-egyesületek, egyetemi könyvtárak s hasonló intézmények közötti kapcsolatok felvételét, illetve megerősítését kívánja előmozdítani. Bővített és javított kiadásban évről-évre fog megjelenni. A Főiskola kéri a külföldi intézményeket egyfelől a címjegyzékben tapasztalt hiányosságok kiegészítésének közlésére, másfelől kiadványaik megküldésére.

A jegyzék többek között a következőket tartalmazza: a Főiskola nemzetközi és egyetemi tanácsának, tanári karának névjegyzékét, - a nemzeti könyvtárosegyesületek, könyvtárosfiskolák, nemzetközi könyvtárintézmények, könyvtári kormányhatóságok, bibliográfiai és könyvtártudományi folyóiratok országonkénti jegyzékét - a medellini, a kolumbiai könyvtárak címjegyzékét, - ismertebb külföldi könyvtárosok névjegyzékét, - a medellini Főiskola volt növendékeinek névjegyzékét. -

TRUDŰ BIBLIOTEKI AKADEMII NAUK SzSzsZr
Akademija nauk SzSzsZr
Moszkva - Leningrad

2. tom.-tól címe: TrudŰ Biblioteki Akademii Nauk i Fundamental'noj biblioteki obcsesztvennŰh nauk Akademii nauk SzSzsZr

1.tom. 1958. 232 p.

TRUDŰ BIBLIOTEKI AKADEMII NAUK I FUNDAMENTAL'NOJ BIBLIOTEKI OBCSESZTVENNŰH NAUK AKADEMII NAUK SzSzsZr.-- TRANSACTION OF THE LIBRARY OF THE ACADEMY OF SCIENCES OF THE USSR AND THE FUNDAMENTAL LIBRARY OF SOCIAL SCIENCES OF THE ACADEMY OF SCIENCES OF THE USSR.

Akademija nauk SzSzsZr, Biblioteka Akademii nauk SzSzsZr, Fundamental'naja biblioteka obcsesztvennŰh nauk Akademii nauk SzSzsZr.

Moszkva - Leningrad

1. tom. címe: TrudŰ Biblioteki Akademii Nauk SzSzsZr

2. tom. 1955. 244 p.
3. tom. 1958. 328 p.
4. tom. 1959. 392 p.
5. tom. 1961. 348 p.

A Szovjet Tudományos Akadémia könyvtárai "Dolgozatok..." c. időszaki kiadványának ötödik kötete változatos tartalommal jelent meg. Számunkra külön jelentősége is van a kötetnek, mert közel negyven oldalas ismeretést közöl a magyar Párttörténeti Intézet működéséről. A cikk az Intézet kiad-

ványainak teljességre törekvő bibliográfiáját is adja. (Kan, E.M.: A magyar Párttörténeti Intézet. 118-156.p. Bibliogr. 151-156.p.)

A bibliográfia elméletével két cikk foglalkozik (Szimon, K.R.: Történelmi elemzés a bibliográfiai megjelenési formáiról; Ivanov D.D.: A szakkbibliográfia összefoglaló funkciója.)

"A könyvtárak gyakorlatából" c. rovatban az Akadémia könyvtárainak állomány-

gyarapításáról, osztályozási gyakorlatáról és a nemzetközi csere tevékenységével foglalkozó cikkek vannak. A "Könyvtártörténet" rovatban érdekes bibliográfiai szemlélet olvasható a cenzura irodalmáról. Külön, az "Adalékok a Tudományos Akadémia Könyvtárainak történetéhez" c. rovatban számos rész tanulmány foglalkozik a könyvtár egyes periódusainak történetével és egyes kiemelkedő könyvtárosok tevékenységével.

ÁLTALÁNOS HELYZETKÉP

A BOLGÁR KÖNYVTÁRAK FELADATAI 1962-BEN

MATEEVA, Cv.: Bibliotekite - na svoja poszt. = Bibliotekar (Szofija). 9. god. 1962. 1.no. 4-8.p.

A könyvtárakra váró feladatok. - A bolgár könyvtárak feladatai és tervai az 1962. évben. (2.)

Az 1962. év a Bolgár Kommunista Párt VIII. Kongresszusának éve. A szocialista építés mind lendületesebb fejlődése fokozott követelményeket támaszt a könyvtárak dolgozóival szemben is és az eddiginél sokkal aktívabb és eredményesebb könyvpropagandát vár tőlük.

Az 1962. év a Bolgár Kommunista Párt VIII. Kongresszusának éve. A szocialista építés mind lendületesebb fejlődése fokozott követelményeket támaszt a könyvtárak dolgozóival szemben is és az eddiginél sokkal aktívabb és eredményesebb könyvpropagandát vár tőlük.

A bolgár könyvkiadás mennyiségi és minőségi színvonala megfelelő előfeltételeket teremt a könyvtárak széles körű kulturális tevékenységéhez. A Bolgár Bibliográfiai Intézet 1960. évi könyv- és időszaki sajtóstatistikai összeállításából megtudhatjuk, hogy 1960-ban Bulgáriában összesen 2711 könyv jelent meg (nem számítva ide a hivatalos kiadványokat, a szabályzatokat és a kisnyomtatványokat, melyeknek száma 1186 egységet tesz ki és elsősorban a szakkönyvtárak szempontjából értékes.) Az említett 2711 mű összesen 22 818 800 példányban jelent meg. Az országban 471 hírlapot adtak ki, ezeknek évi együttes példányszáma 602 640 800, ezenkívül 360 folyóiratot adtak közre évi 757 300 példányban.

Nagyon érdekes a megjelent könyvek műfaji megoszlása. Az 1959-ben közreadott 2726 mű közül 490 munka (2 459 700 példányban) a társadalmi-politikai és ideológiai tudományok területéről származott; 341 mű (717 000 példány) termelési és műszaki jellegű, 287 mű (1 038 900 példány) mezőgazdasági szakkönyv, a szépirodalmi alkotások száma 320 könyv (2 534 000 példány) és 171 könyvet tesz ki (3 865 900 példány) a gyermekek és az ifjak számára készült alkotás.

Nem érdektelen megvizsgálni a könyvbehozatalt sem. Így 1960-ban Bulgáriába összesen 14 540 szovjet művet hoztak be 2 530 000 példányban. A további fejlődés is a szovjet könyvek elterjedését mutatja; 1961. első felében 7937 szovjet művet hoztak be az országba 2 187 406 példányban. A könyvekhez hasonlóan nagy mennyiségű szovjet időszaki kiadvány érkezik. Ezek mellett - a népi demokratikus és a tökéletes országokkal folytatott könyvcseré keretében - számos művel gyarapodik az ország.

Ennek a könyvgazdagságnak hozzáértő, jól szervezett propagandája nagymértékben elősegítheti a tudomány és a technika színvonalának emelését, a dolgozók, az ifjuság kommunista szellemben való nevelését.

A bolgár Oktatási és Művelődésügyi Minisztérium a könyvtárügy elé a következő fő feladatokat állította az 1962. évre: aktív részvétel az ország gyorsított gazdasági fejlesztésében (1961. október 31.-i határozat), az iskolai könyvtárak fejlesztése (1961. de-

ember 4.-i határozat), módszertani kiadványok és ajánló bibliográfiák közreadása a közművelődési könyvtárak számára a Vaszil Kolarov Nemzeti Könyvtár gondozásában.

A Bolgár Kommunista Párt VIII. Kongresszusának tiszteletére 1962. októberében Sofiában tudományos ülészakot fognak tartani a nemzeti bibliográfia, az ajánló bibliográfia és a helyismereti bibliográfia feladatairól. Ezt követően a megyékben a közművelődési könyvtárak rendezésében értekezleteket tartanak a Pártkongresszus határozatainak megbeszélésére.

Májusban értékeli ki a megyei és a felsőfoku tanintézeti könyvtárak munkáját.

1962.-ben hosszabb lejáratu verseny indul a politechnikumok, a gimnáziumok és a technikumok könyvtárai, valamint a tudományos-műszaki és az üzemi, tervezőintézeti, kutatóintézeti könyvtárak között. A verseny célja a polittechnikai képzést és a termelést elősegítő irodalom propagálásának elősegítése.

Előirányozták a könyvtárak állománygyarapítási munkájának megjavítását is, minimális könyvbeszerzési keret biztosítását minden könyvtár számára, a könyvtárak és a könyvterjesztő intézmények közti, kölcsönösen előnyös kapcsolatok rendezésére; összehangolják az új kiadványokról való tájékoztatást, a tőkés országokból való folyóirat-rendelést és javaslatot tesznek a kötelezpéldányok számának emelésére.

Az ország egyik megyéjében felülvizsgálják a közművelődési könyvtárak állományát, és kivonják az elavult könyveket. Ebben a munkában részt vesz a Vaszil Kolarov Nemzeti Könyvtár, valamint a minisztérium könyvtári osztálya. Megvizsgálják továbbá, nincs-e itt az ideje annak, hogy ezt a munkát rábizzák a megyei tanácsokra.

A könyvtárosképzés tervei: negyvenöt napos tanfolyamokat terveznek az iskolai könyvtárosok képzésére (Pleven városban), a szakszervezeti könyvtárosok továbbképzésére, (Szófiában) valamint a községi csitaliste könyvtárak dolgozóinak képzésére (Plovdiv, Törnovó). Tovább folyik a tudományos, műszaki és a közművelődési könyvtárak dolgozói részére indított három szeminárium is. Gyakorlati oktatást szerveznek a főiskolai könyvtárak és a megyei könyvtárak tájékoztató dolgozói részére a Bolgár Bibliográfiai Intézetben, illetve a Nemzeti Könyvtárban. A városi könyvtárak kölcsönző könyvtárosai számára két helyen szerveznek gyakorlati oktatást. A könyvtárosok rendszeres továbbképzésének céljára felmerült egy könyvtáros-továbbképző intézet létesítésének gondolata. Ez az új típusú intézmény az első időkben a vezető dolgozókat, a későbbiekben pedig a könyvtárosok széles körét képezni tovább. Valószínű, hogy az alapvető munkamódszert a tervszerű és ellenőrzött önképzés alkotná, összekapcsolva konzultációkkal és vizsgákkal.

1962-ben a könyvtáraknak fel kell készülniök arra is, hogy 1963-ban minden valószínűség szerint Bulgáriában fogják tartani az IFLA ülészakát.

A Vaszil Kolarov Nemzeti Könyvtár Tudományos Módszertani osztályára többek között az a feladat vár, hogy a közművelődési könyvtárakat ellássa ajánló bibliográfiákkal és módszertani utmutatókkal. Ezek közül kiemelendők a következők: a könyvtári

tanácsok tevékenysége; könyvtári fiókok és vándorkönyvtárak; a kommunista munkabrigádok könyvekkel való ellátása; az iskolai könyvtárak tevékenysége a tanulók politechnikai oktatásának elősegítésére; ajánló bibliográfiák és módszertani kiadványok közreadása a Párt VIII. Kongresszusa alkalmából; módszertani útmutató az SzKP XXII. Kongresszusa anyagának propagálására, a Bolgár Kommunista Párt Központi Bizottsága novemberi plenáris ülésének és az ott hozott határozatoknak realizálása, az 1962. évi népgazdasági terv teljesítésével kapcsolatos útmutatók közreadása. (PS)

KÖNYVTÁRFAJTÁK

GYERMEK- ÉS ISKOLAI KÖNYVTÁRAK EGYESÍTÉSE A SZOVJETUNIÓBAN

VANEEVA, L.: Ob ob'edinenii
detszkih i skol'nyh bibliotek. = Bibliotekar' (Moszkva). 1962. 3. no. 30. p.
A gyermek- és iskolai könyvtárak egyesítéséről.

Az SzKP Központi Bizottságának" A Szovjetunió könyvtárügyének helyzete és megjavításának módjai" című határozatában

szó van a különböző felügyeleti hatóságokhoz tartozó, egymástól kis távolságra lévő kis-könyvtárak egyesítése kérdésének megvizsgálásáról.

A kirovi megyében a könyvtári ellátás távlati tervének készítésénél konkrét ajánlások hangzottak el ezzel kapcsolatban. Több ajánlás foglalkozott a kisvárosokban és a munkástelepüléseken lévő gyermekkönyvtáraknak az iskolai könyvtárakkal, illetve az egy és ugyanazon községben lévő falusi könyvtárnak az iskolai könyvtárral való egyesítésével. Számos gyakorlati javaslatot már jóvá is hagytak.

Ma már elmondhatjuk, hogy a könyvtáraknak ilyen jellegű egyesítése pozitívan tükröződött a tanulóknak könyvekkel való ellátásában. Így például Medvedok településen (Nolinszki járás) az ottani középiskola mintegy 5000 kötetből álló könyvtárának anyaga a folyosón foglalt helyet és a könyvtárosnak lényegében nem volt módja, hogy kellőképpen foglalkozzék az olvasóval. Ugyanakkor a megfelelő helyiségben lévő közművelődési gyermekkönyvtár nem rendelkezett elegendő számú könyvvel a gyermekolvasók kielégítésére (ez utóbbi könyvtárban mindössze 3500 példány volt található).

Ma az egyesített könyvtárban kb. 9000 kötet könyv van. Bevezették a szabadpolc rendszert. Az iskola mind a nyolc osztályának tanulói kivétel nélkül olvasói a könyvtárnak. A könyvtárat naponta 50-90 tanuló keresi fel. A munkát jelenleg két fő látja el: L.M.Lukina, a gyermekkönyvtár vezetője és Z.A.Lapsina, az iskolai könyvtáros. Véleményük szerint az egyesített könyvtárban sokkal jobban megy a munka: több lehetőség van az olvasás egyéni irányítására, különböző könyvszemlék, ankétok, felolvasások szervezésére.

A községi iskolákban elvben nincsenek főhivatású könyvtárosok, a könyvek ke-

zelését a leggyakrabban a gazdasági vezető, a könyvelő, vagy legjobb esetben tanárok látják el, akik azonban nem sok figyelmet fordítanak a könyvtár munkájára.

Az alábbiakban bemutatunk egy ilyen példát. A vaszilevszki községi könyvtártól mintegy 50 méterre fekszik a nyolc évfolyamos iskola, amelyben kb. 2000 jó könyv volt; ezek szekrénybe bezárva álltak, tekintettel arra, hogy az irodalomszakos tanár, aki ellátta a könyvtáros teendőit, nagy megterhelése miatt nem jutott hozzá, hogy kölcsönözzön is. Ugyanakkor a közművelődési könyvtárban nem volt elegendő gyermekkönyv. Ez utóbbi állományát tehát feltöltötték az iskolai könyvtár állományából, sőt még gyermekosztályt is szerveztek (társadalmi munkás könyvtárossal).

A kirovi megyei tapasztalatok, az egy és ugyanazon településen lévő könyvtárak egyesítésének pozitív tapasztalatai igazolták az egyesítésre vonatkozó határozatok célszerűségét.

Az egyesítés eredményképpen jelentős mértékben megjavult az állománygyarapítási munka is, tekintettel arra, hogy a könyvtárak egybeolvasztásával nem volt szükség bizonyos könyvek több példányban való megrendelésére. Az így felszabaduló összegekből nagyobb mennyiségben vásároltak könyveket a tanulók iskolai olvasásához.

Az iskolai és a közművelődési (gyermek vagy községi) könyvtárak összeolvasztása - különösen azoké, amelyekben főhivatású könyvtárosok dolgoztak - lehetővé tette, hogy emelkedjék a tanuló-olvasók száma. Számottevően megjavult az olvasás irányítása, a könyvtári és bibliográfiai ismeretek propagálása, és eredményesebbek voltak a tömegrendezvények is.

Az egyesített könyvtár dolgozói számára lehetővé vált, hogy ésszerűbben osszák el egymás között a feladatokat, jobban megszervezzék a napi munkát. Annak ellenére, hogy az egyesülés célszerű, csak elég nagy nehézségekkel sikerült a megye területén végrehajtani. Ugy véljük, hogy a mesterségesen támasztott akadályok egyetlen oka az, hogy az érdekeltek nem akarják lerombolni a felügyeleti hatósági jogkörből adódó korlátokat és azt az elvet igyekeznek érvényesíteni, hogy "ha rossz is, de a mienk".

Egyes iskolavezetők (igy pl. a falenszki járásban) igen könnyen beleegyeztek ugyan iskolai könyvtárunknak a közművelődési könyvtárral való egyesítésébe, de ezt a kérdést nagyon formálisan kezelték. Alig hogy átadták az iskolai könyvtár anyagát, megszüntették az iskolai könyvtárosok állását és beszüntették a könyvbeszerzésre szolgáló hitel folyósítását.

Magától értetődik, hogy ez effajta "egyesítés" - a káron kívül - semmi haszonnal nem jár.

Nagyon kívánatos lenne, hogy az OSZS SzK Művelődés- és Oktatásügyi Minisztériuma minél előbb tanulmányozná ezt a kérdést és kiadná a megfelelő utasításokat. (PS)

AZ ORSZÁGOS KÖNYVTÁRÜGYI TANÁCS KIADVÁNYAI
KAPHATÓK
A KÖNYVTÁROSOK BOLTJÁBAN (Bp. VI. Népköztársaság utja 16.)

ZÁGRÁB VÁROSI KÖNYVTÁRHÁLÓZATA

VUKOVIĆ, Višnja: Gradska knjižnica Zagreb kao matična knjižnica grada. = Vjesnik Bibliotekara Hrvatske. 7. god. 1961. 1-2. no. 59-67.p.

A Zágrábi Városi Könyvtár mint a város központi könyvtára.

A zágrábi Városi Könyvtár 1959 július 14-e óta a város központi könyvtárának szerepét tölti be.

Zágráb városa ügyigazgatás szempontjából 18 kerületre oszlik. A kerület mindegyikében eddig is legalább egy közművelődési könyvtár működött. A kerületi könyvtárak első szemrevételezése során azonban nagy különbségeket állapítottak meg közöttük mind szervezet, mind személyzet, mind pedig nevelő tevékenység tekintetében. A Központi Könyvtárra tehát az a feladat várt, hogy a mutatkozó eltéréseket közös nevezőre hozza.

Első feladatnak a 18 kerület könyvtári rendszerének azonos elveken nyugvó kifejlesztését tekintették. Irányadó alapelvekként az IFLA The standards of public libraries service (A közművelődési könyvtári szolgáltatások szabványai) c. kiadványban lefektetett szempontokat fogadták el.

A könyvtári munka alapkövetelménye, hogy a könyvek minden polgár rendelkezésére álljanak. Ennek szem előtt tartásával kellett tehát a könyvtárhálózatot kialakítani.

Zágráb 18 kerülete két körzet között oszlik meg: vagy a városi körzeten belül esik, ahol sűrű a település, vagy a külső körzetre, ahol a települések már messzire esnek egymástól.

A 18 kerület mindegyikének megvan a maga könyvtári hálózata: egy központi könyvtár a körülötte működő fiókkönyvtárakkal.

A városi körzetben a könyvtárak elhelyezésénél azt az elvet tartják szem előtt, hogy a könyvtárat a tőle legtávolabb eső lakos 20-25 perces sétával elérhesse. További hat könyvtár megnyitása után a városi körzet már jól el lesz látva könyvtárakkal.

A külső körzet könyvtári hálózata azonban még nagyon hiányosnak mondható. Itt az egyes kerületek középpontjába kerül majd a központi könyvtár, a körülötte lévő nagyobb településekben fiókkönyvtárak, a kisebbekben pedig kölcsönző állomások fognak működni. A kisebb települések jó részét mozgó könyvtári szolgálattal fogják ellátni.

Fiókkönyvtárakat az olyan községekben létesítenek, amelyek 3 km-es körzetben 2000 lakossal bírnak. Azokon a területeken viszont, ahol 3 km-es körzeten belül 1000-2000 lakos lakik, kölcsönző állomást állítanak fel. Mozgó könyvtár az 1000 lakoson aluli településeken fog működni.

A közművelődési könyvtár legfontosabb helyisége a szabadpolc rendszerű előcsarnok. Ennek mérete a könyvállomány nagyságától függ, a könyvállomány nagyságát viszont a lakosság lélekszáma szabja meg. Minimálisan minden főre egy-egy könyvet kell számítani.

Ezen felül szükség van még: raktári helyiségre, gyermekkönyvtár-csatlóra, fel-

nöttek olvasótermére, katalogizálási és szakozó teremre, a könyvtárvezető és a könyvtári tanács helyiségére, irodahelyiségre és mellékhelyiségekre.

Minden egyes kerület számára létszámtervet kell kidolgozni. A kerület központi könyvtárában a vezető könyvtárosnak, a felvilágosítást végző könyvtárosnak és katalogizálónak szakképzett könyvtárosnak kell lennie.

A közművelődési könyvtárak ellátmányát a lakosok számának arányában kell megállapítani. A lakosonként 350 dinár alapul vételével megállapított költségvetés elegendő keretet nyújt egy-egy kerület könyvtári hálózata minimális költségeinek fedezésére.

A Városi Központi Könyvtár egyik legfontosabb feladata: a szabadpolc-rendszer bevezetése minden közművelődési könyvtárba. Eddig a könyvek felállítása numerus kurrens szerint történt. A szabadpolc rendszerezése esetén viszont szakcsoportok szerinti elrendezésre van szükség. Ezért áttérnek a könyvek ETO szerinti felállításra. Az áttérés az egyes közművelődési könyvtárakban - a Városi Könyvtár szakembereinek irányításával - fokozatosan, lassanként megy végbe. (BZ)

A DIMITROVGRÁDI MERICSLERI SZÉN BÁNYA

KÖNYVTÁRÁNAK TERVEI

NIKOLOV, Andon: Zadacsite v szvetlinata na 22. kongresz na KPSzS i 8. kongresz na BKP. = Bibliotekar (Szo fia). 9. god. 1962. 1. no. 13-14. p.

Feladatok az SzKP 22. Kongresszusával és a Bolgár Kommunista Párt 8. Kongresszusával kapcsolatban. - A dimitrovgrádi Mericsleri bánya könyvtárának munkájáról.

A bolgár könyvtárak hozzáálltak a SzKP XXII. Kongresszusára hozott határozatok végrehajtásához és ugyanakkor nagy lelkesedéssel készülnek a Bolgár Kommunista Párt VIII. Kongresszusára. - A dimitrovgrádi Mericsleri szénbánya könyvtára a kongresszusi anyag propagálása mellett nagy súlyt helyez a bányászok szakmai képzettségének elősegítésére. Célul tűzte ki, hogy még ebben az évben megnyeri a dolgozók 80%-át a könyvtár számára és a kölcsönzések megosztásában legalább 10%-ra emeli a bányászati szakkönyvek számát. Két szakmai olvasóankétet, rendszeres könyvszemléket terveznek.

A sokoldaluan fejlett embertípus nevelése érdekében intenzíven propagálják a társadalmi - politikai és ismeretterjesztő műveket, illetve a szépirodalmat. Különös figyelemben részesítik a kommunista munkabrigádok tagjait és számukra két speciális ankétot rendeznek.

1962-ben kerül sor a Bolgár Kommunista Párt VIII. Kongresszusára és a népi ülnökök megválasztására. Ezek az események még fokozottabb feladatokat rónak a bánya könyvtárára. Ennek érdekében közös munkatervet dolgoznak ki a pártszervezettel, az ifjusági szervezettel és a szakszervezettel.

Megkülönböztetett figyelmet fordítanak az állománygyarapításra, ügyelve arra, hogy a könyvtárban meglegyenek a bolgár nép eddigi nagyszerű eredményeit tükröző könyvek. A kongresszus előtt ankétéket foznak tartani és kiállításokon mutatják be a bolgár népek a Párt vezetése alatt elért eredményeit.

(PS)

Az IATUL (International Association of Technical University Libraries - Műszaki Egyetemi Könyvtárak Nemzetközi Szövetsége), az IFLA egyik szakosztálya, 1961. április 11-14-én rendezte meg a delfti (Hollandia) műszaki egyetem könyvtárában évi kongresszusát, amelyen 10 országból mintegy harmincan vettek részt. A programban gazdag helyet foglalt el a delfti könyvtár szervezetének és működésének ismertetése. Ebben a mintaszerűen berendezett könyvtárban mindaz a technikai felszerelés rendelkezésre áll, amely megkönnyíti az olvasók minél tökéletesebb kiszolgálását: távgépiró, távhangfelvevő (telemagnetofon), fényképmásolat, mikromásolat, bibliofon. Ez utóbbi olyan elektronikus berendezés, amelynek segítségével a kért és a raktárban meglévő könyv helyrajzi száma a katalógusteremben elhelyezett világitótáblán olvasható. (B.Bibl.Fr.6.ann.1961. 9/10.no.487-488.p.)

VAKOK KÖNYVTÁRÁNAK FELAVATÁSA HAWAIIBAN

Múlt év szeptemberében állították fel az Amerikai Egyesült Államokban a 32. regionális könyvtárakat vakok számára. A kis könyvtár székhelye Hawaii egyik szigete, olvasóinak száma mindössze 300, akiknek lakóhelye azonban a Csendes Óceán szigetvilágában, egészen Japánig terjed. A könyvtár állománya 4000 Braille-könyv és 3000 un. "beszélő könyv" (hanglemezekre, illetve hangszalagra felvett mű). A regionális könyvtár vezetője maga is erősen csökkent látóképességű egyén. (Libr.J.86. vol. 1961. 22.no.4261.p.)

KIBŐVITIK A VAKOK LIPCSEI KÖZPONTI KÖNYVTÁRÁT

A lipcsei Deutsche Zentralbücherei für Blinde (Vakok Központi Könyvtára) épületét kibővítik.

Az építkezések 1963-ra fejeződnek be. A könyvtárnak jelenleg több mint 21 000 kötet Braille-írással készült könyve van. Eddig 850 művet vettek fel hangszalagra. Évente kb. 33 000 könyvet és 20 000 hangszalagot küldenek szét és kölcsönöznek ki az NDK és más országok német anyanyelvű vak olvasóinak. (Börserblatt (Leipzig). 129. Jg. 1962. 2. no. 32. p.)

1961. szeptember 22-én ünnepelte a Svéd Királyi Könyvtár alapításának 300-ik évfordulóját. Egy 1661-ben kibocsátott rendelet értelmében a gyűjtemény mint nemzeti könyvtár minden svéd sajtótermékből egy kötelees példányt kap és őriz meg. A könyvtár jelenleg mintegy 700 000 könyvet és 1,5 millió kisebb nyomtatványt tartalmaz. (DFW. 10. Jg. 1961/62. 1. no. 31. p.)

KÖNYVTÁRÉPÜLET,

1963-RA KÉSZÜLT EL A MOSZKVAI KÜLFÖLDI IRODALOM KÖNYVTÁRÁNAK ÚJ ÉPÜLETE

A moszkvai Külföldi Irodalom Összszövetségi Könyvtárának új épülete 1963-ra lesz készen. Ez a könyvtár 4 millió kötetes állományával (száznál több nyelven), 700 személyt befogadó olvasótermeivel egyike lesz a világ legnagyobb könyvtárainak. A könyvek szállítását oly mértékben gépesítik, hogy 5-7 percen belül a kért könyv kézbe adható. (DFW. 10. Jg. 1961/62. 1. no. 31. p.)

1963-BAN FEJEZIK BE AZ UPPSALAI EGYETEMI KÖNYVTÁR ÉPÜLETÉNEK BŐVÍTÉSÉT

Kibővítik az 1620-ban alapított uppsalai (Svédország) Egyetemi Könyvtár épületét. A jelenlegi épület nem elég nagy és mintegy 1 250 000 könyvből, továbbá nagymennyiségű brosúrából, aprónyomtatványból, hírlapból és folyóiratból álló állomány tárolására, sem a megnövekedett számú hallgatóság és tanári testület befogadására. Az építkezés előreláthatóan 1963-ban fejeződik be. (Libr. J. 86. vol. 1961. 16. no. 2913. p.)

AZ ÉSZT SZSZK TUDOMÁNYOS AKADÉMIAJA

Tallinban új épületet emelt könyvtárának elhelyezésére. Az új könyvtárépület 2 olvasótermet (általános- és folyóirat-olvasótermet) s filmvetítőtermet foglal magában. A könyvtár raktár helyisége 500 000 könyv elhelyezését teszi lehetővé. (Zbl.Bibl. 76.vol. 1962.2.no.84.p.)

ÉSSZERÜSÍTÉS

THE MICROCARD BULLETIN
Microcard Foundation
Hidlewton, Conn.Madison.Wis.Washington.
1(1948)-

1948. 1-2. no.
1949. 3-5. no.
1950. 6. no.
1951. 7. no.
1952. 9. no.

1954. 13-14. no.
1955. 15. no.
1957. 17. no.
1958. 18. no.
1959. 19. no.
1960. 20-23. no.
1961. 24-26. no.

A Microcard Foundations leányvállalatának, a Microcard Editions-nek lapja, a Microcard Bulletin a "microcard"-nak nevezett mikrokártyákkal kapcsolatos hírek közlésére szolgál. A lapnak az 1961. év folyamán három száma (a 24. - márciusi, a 25. - júliusi és a 26.- decemberi) jelent meg.

Egy-egy szám csak négy lapnyi terjedelmű. A 24.sz. Verner W.Clapp-nek, a Council on Library Resources elnökének az ALA Bulletin vol. 55. 1961 februári számában (164-167.p.) megjelent Optikai csodaszer nyomában c. cikkét közli. A cikkben a szerző arról számol be, mennyire haladt a Council irányította kutatás az egyszerű, olcsó, hordozható, kézi binokuláris mikroolvasó berendezés kialakítása terén. A 25.sz. olyan berendezés ismertetését adja (ennek a cikknek címe: Teljes méretű, közvetlenül a "microcard"-ról készült másolatok. A "Microcard Copier" nevű berendezés automatikusan készít a mikrokártyáról nagyításokat), amely a behelyezett mikrokártyáról automatikusan egy percen belül eredeti méretű száraz, - mind negatív, mind pozitív nagyításokat készít. A 26.sz. a Microcard Mack VII. elnevezésű új mikrokártya olvasó berendezés ismertetését közli.

A LENINGRÁDI POLIGRÁFIAI
GÉPGYÁRBAN

automatizált szedőgépet állítottak munkába, amely az eddig kéziszedéssel előállított keleti nyelvű könyveket gépi uton szedi ki. A gép 7 órás műszakban 45 000 jelet tud kiszedni. (Zbl. Bibl. 75. Jg. 1961. 11. no. 518. p.)

MEGJELENT

KÜLFÖLDI KÖNYVEK ORSZÁGOS
GYARAPODÁSI JEGYZÉKE

TÁRSADALOM

TUDOMÁNYOK

KIADJA: AZ ORSZÁGOS SZÉCHÉNYI KÖNYVTÁR

1962. 2. ÉVF. 1-2. sz.

Tájékoztató és kölcsönző könyvtárosok
figyelmébe!

Megkönnyíti munkájukat, ha rendelkezésükre állnak a

KÜLFÖLDI KÖNYVEK ORSZÁGOS
GYARAPODÁSI JEGYZÉKEI,

amelyek szokrendben tartalmazzák az utolsó öt évben külföldön kiadott és a magyar könyvtárakban megtalálható külföldi könyvek bibliográfiai adatait és lelőhelyeit.

Évi előfizetési díjak

társadalomtudományi sorozat 200,- Ft.

természettudományokat és alkalmazott tudományokat tartalmazó sorozat 300,- Ft.

Megrendelhetők az Országos Széchényi Könyvtárban, Bp. VIII. Pollack Mihály tér 10.
Tel.: 141-270, Csokkszám: 106 865-70.

A DECATURI (USA) KÖZMŰVELŐDÉSI KÖNYVTÁR GÉPESÍTETT ADATFELDOLGOZÓ OSZTÁLYA.

HOWE, Mary T. - WEIDNER, Mary K.: La mécanisation dans les bibliothèques publiques. Le service de traitement des données de la bibliothèque publique de Decatur /États-Unis/. = B.Unesco Bibl. 15. vol. 1961. 6. no. 336-341. p. Illusztr.

Gépesítés a közművelődési könyvtárakban.

A Decaturi Közművelődési Könyvtár kikiértelmezte, hogy bizonyos könyvtári munkákat sokkal olcsóbban lehet gépekkel elvégezni, mintha e munkákat egy jobb (mondjuk havi 455 dollár) fizetésű alkalmazott

kézi erővel végezné. A gépesítés sikerének egyik előfeltétele, hogy a könyvtár adminisztratív személyzete szívesen fogadja a gépesítés gondolatát és igyekezzék megérteni az az adatfeldolgozó gépek működésének lényegét. Ennek érdekében a könyvtárban tájékoztató jellegű összejöveteleken és nyilvános tanfolyamon ismertették a gépeket. A gépesítés sikerének alapvető feltétele az is, hogy minden műről alapkarton készüljön, amelyen valamennyi munkamozzanat tükröződik.

A Decaturi Közművelődési Könyvtárnak összesen kb. 160.000 kötetes állománya van. Ez a könyvanyag a központi könyvtár (ennek felnőtt-, ifjúsági és gyermekrésze), továbbá egy fiókkönyvtár, 3 könyvtáratóbusz, a kórházkönyvtárak és a letéti állomány közt oszlik meg. A könyvtár személyzete 10 szakképzett könyvtárosból és 43 egyéb alkalmazottból áll. A 77 ezer lakosú városban 30 ezer a beiratkozott olvasók száma. 1960-61-ben a kölcsönzések száma átlag heti 9619, az egész évben 499 008 volt.

A könyvtár eleinte 3 olyan műveletre vezette be IBM gépek használatát, amelyeknek kézi erővel való végzése túlságosan lassú, költséges és pontatlan volt. Ezek: a kölcsönzési statisztika, az olvasók beiratkozása és a költségvetés ellenőrzése. Míg a kölcsönzési statisztika készítése eddig havonta 264 munkaórát igényelt, ami évi 7448 dollár kiadást jelent, gépi úton ezt a munkát most már havi 10 1/2 óra alatt lehet elvégezni. A költségvetési kimutatások előkészítése az igazgatósági ülésekre legalább 5 munkanapot igényelt, ma ma mindössze 3 órát vesz igénybe a naprakész nyilvántartás.

A beiratkozott olvasókról eddig csak hozzávetőleges számadatokat tudtak mondani s az olvasóknak mindössze a nevét, címét és telefonszámát tartották nyilván. Ma ezen túlmenően egy sereg más adatot is nyilvántartanak, különféle statisztikákat tudnak összeállítani s a beiratkozásokat naprakész állapotban tartják.

Az adatfeldolgozó osztály 2 éve működik, 2 munkaerővel. Jelenleg a következő gépek állnak rendelkezésre: lyukasító-, osztályozó-, válogató-, könyvelő- és másoló-gép. Az osztály a következő munkákat végzi: költségvetés ellenőrzése, fizetési jegyzékek és utalványok elkészítése beiratkozás; helyrajzi katalógus a teljes állományról, katalóguscédulák az ifjúsági olvasó, bibliobuszok és a középiskolai letétek számára; a kölcsönzési nyilvántartás naprakészen tartása, kölcsönzési statisztika. E folyamatosan végzett munkákon kívül az osztály alkalmi feladatokat is vállal, így pl. a könyvtári munkafolyamatok elemzését a személyzet kapacitásának kiszámítása céljából. Tervezik a gépesített feldolgozásnak további munkafolyamatokra való kiterjesztését, így a könyvtári berendezés, bitorzat leltározására, a helyi újságok feldolgozása alapján helyismereti katalógus készítésére. Ezen kívül a gépek segítségével az eddig már gépesített munkafolyamatokat tovább akarják bővíteni (MÁ)

AZ IDŐELEMLÉZÉS PROBLÉMÁJA A KÖNYVTÁRI MUNKAFOLYAMATOKNÁL

FAEHENDRICH, Henner: Die Bedeutung der Zeitstudie für das Bibliothekswesen. = Z. Bibl. Bibliogr. 8. Jg. 1961.2. no. 126-143. p. Bibliogr.
Az időelemzés jelentősége a könyvtári munka szempontjából.

A halmozódó munka, a növekvő költségek és a személyzethiány - különösen a szak-képzett munkaerők hiánya - a könyvtárakat is arra kényszeríti, hogy segítség

után nézzenek. Modern technikai berendezések beszerzésével sikerül is bizonyos költségsökkentést elérni. A munkaeszközök vizsgálatánál is fontosabb azonban magának a munkának szemügyre vétele. A jó munkaszervezés egyik előfeltétele az időelemzés, amelyet az iparban és az irodai munkában már meglehetősen kidolgoztak és eredményeit széles körben alkalmazták.

A könyvtárügyben szokatlanabb ez az eljárás, de a szocialista országokban megjelent közlemények (vö. Roloff, Rabej idevágó cikkeit) bizonyítják, hogy a könyvtári munkák bizonyos fajtáiban is célszerű időelemzést végezni.

Cikkiró röviden ismerteti az időelemzés gondolatának első felvetődését, a munkaszervezéssel foglalkozó tanulmányokban. Ezután - az irodaszervezés elméleti irodalma alapján - röviden ismerteti az időelemzésnek: mint munkafolyamatnak az összetevőit és az időelemzés alkalmazásának különböző területeit. Majd rátér annak elemzésére, hogy a könyvtári munka milyen területein lehet, illetve nem lehet időelemzést végezni. Először általában ismerteti az időelemzés előfeltételeit a könyvtári munkák szempontjából. Majd ezeknek az előfeltételeknek az alapján sorra veszi először a belső, azután az olvasószolgálatlalt kapcsolatos könyvtári munkákat. Ennek eredményeképpen megállapítja, hogy bár vannak olyan könyvtári munkák, amelyek többé-kevésbé alkalmazhatók időelemzés végzésére. (igy pl. a gyarapításban a könyvek kiválogatása, bizonyos különgyűjtemények, pl. kéziratok, ösnyomatványok feldolgozása stb.) a munkák jelentős része (elsősorban a többé-kevésbé mechanikus munkák) területén azonban lehetséges és érdemes időelemzést végezni. Ennek eredményeit értékesíteni lehet bizonyos szervezeti intézkedésekben, az ügymenet irányításában, a személyzet kiválasztásában, a személyzeti szükséglet kiszámításában. Időelemzés alapján teljesítménybérézés bevezetése a könyvtári munka bizonyos területein megvalósítható lenne ugyan, társadalomlélektani szempontból azonban sokan kedvezőtlenül ítélik meg ezt a megoldást. (M.Á)

A KÖNYVTÁRTUDOMÁNYI ÉS MÓDSZERTANI KÖZPONT

az alábbi tájékoztató folyóiratokat adja ki:

KÖNYVTÁRI FIGYELŐ. Megjelenik évente 10 száma. Előfizetési ára évi 40.- Ft.

KÖNYVBARÁT MCGALMI HIRADÓ. Megjelenik kéthetente. Közli az ország-szerte kibontakozó mozgalom tapasztalatait, híreit. Díjtalan.

KÖNYVTÁRI TÁJÉKOZTATÓ A LEGFRISSEBB FOLYÓIRATOKBÓL. Hetenként rövid referátumokban számol be a Könyvtártudományi Szakkönyvtárba beérkezett folyóiratok cikkeiről. Díjtalan.

KÖNYVTÁRI TÁJÉKOZTATÓ A MAGYAR HIRLAPOK CIKKEIRŐL. Megjelenik havonta. Közli a könyvtári vonatkozású hírlapcikkeik bibliográfiáját és a jelentősebb cikkek ismertetését vagy teljes szövegét. Díjtalan.

A kiadványokat az érdeklődők megrendelhetik a KMK kiadvány-részlegénél (Budapest, VIII. Múzeum u. 3.)

KÖNYVTÁRI ÉS BIBLIOGRÁFIAI FELDOLGOZÁS

A SZÉPIRODALMI MŰVEK TÉMAKÖRI KATALÓGUSÁNAK TAGOLÁSA

KUNZ, Fritz: Die Gliederung eines thematischen Zettelkatalogs. = Bibliothekar (Berlin). 15. Jg, 1961. 12. no. 1253-1259. p.

Cédula-alaku témaköri katalógus tagolása.

lehetőségeivel, problémáival foglalkozik. Egy ilyen katalógus szükségességét a legtöbb kölcsönző könyvtáros tapasztalatból ismeri. Fontos kiegészítője ez a betűrendes szerzői és címszerinti katalógusnak. Azok az irodalmilag többnyire képzetlen olvasók, akik nem meghatározott művet vagy szerzőt keresnek, akiket a könyv "tárgyi tartalma" érdekel, kívánságaikat olyan fogalmakkal fejezik ki, amely fogalmakat mindennapi életük élményanyaga s a könyvvel való eddigi érintkezésük alapján alakítottak ki magukban.

Az ilyenféle fogalmakból, témákból persze nehéz lenne szisztematikus, tudományos szempontból hibátlan katalógust felépíteni. A szisztematikus katalógus a szépirodalmi műveket nem tartalmuk, hanem formájuk, műfajuk szerint csoportosítja. A szépirodalmi témakatalógus körül évek óta folyó vita azonban azt mutatja, hogy a könyvtáraknak tudomásul kell venni a meglévő olvasói igényeket s megoldást kell találni megfelelő kielégítésükre. Az olvasó akkor is fog téma szerint kérni szépirodalmi művet, ha ilyen katalógus nem áll rendelkezésre.

Sok könyvtáros tulbecsüli az olvasói katalógus jelentőségét. Rá kell mutatni arra, hogy a nevelői funkciót maguk az irodalmi művek gyakorolják, nem pedig a katalógus ilyen vagy olyan felépítése. A katalógus csak tájékoztat, segít a választásban. Nem éri el azonban célját, ha az olvasónál ellenállásba ütközik, vagy nem tudja felkelteni érdeklődését.

A cédula alaku témakatalógus felépítésénél azt is tekintetbe kell venni, hogy más feltetelek közt használja az olvasó, mint a kötetkatalógust. Utóbbit hazaviheti és otthon kényelmesen tanulmányozhatja. A kötetkatalógus felépítését könnyű áttekinteni, tagolása világos. A rendszerint több katalógus-fiókra tagolódo cédulakatalógusban azonban szinte minden fióknak önálló élete van, az olvasó rendszerint csak a feliratok alapján tájékozódik. A tagolás az olvasó számára sokszor annyira áttekinthetetlen, hogy a járatlanabbak irányt veszve keresgélnek benne. Ezért a cédulakatalógus esetében különösen fontos a világos és egyszerű, minden olvasó számára érthető tagolás.

Az egyik kedvelt megoldás a szépirodalomnak nagyobb csoportokba való beosztása. Az alábbi séma, a drezdai és Karl-Marx-Stadt-i városi és megyei könyvtárak által kiadott nyomtatott betűrendes regény-katalógus tárgymutatója, ösztönzést adhat ilyen fajta

szisztematikus tagolásra; e nagyobb csoportokat azután szükség szerint tovább lehet bontani.

A világ napjainkban

Békeharc

A felszabaduló gyarmatok

Szocialista életünk és munkánk

Egy pillantás a világ különböző részeire

NDK

Nyugat-Németország

Szovjetunió

Szocialista országok

Európai többi része

Afrika

Észak-Amerika

Latín-Amerika

Ázsia

Ausztrália és Oceánia

A dolgozók élete

Németországban

a többi országban

A vidéki élet

Németországban

a többi országban

A nők élete

Gyermekek és fiatalok

Az ember a családban és a társadalomban

A történelemből

Őstörténet és ókor

Középkor

Újkor

Legújabb kor

Nagy Októberi forradalom

A fasizmussal szembeni ellenállás

Spanyol háború

Második világháború

Nagy emberek, tudósok és művészek életéből

Történelem

Tudomány

Irodalom

Művészet

Zene

Színház

Vidám és szatirikus művek

Kaland- és tengerész-regények

Detektív- és kémtörténetek

Technikai- utópisztikus regények

Állat- és vadásztörténetek

Mesék és mondák

A világirodalom ifjúsági művei

A világ nagy elbeszélői

Kérdés, hogy kielégíti-e egy ilyen séma az olvasó igényeit.

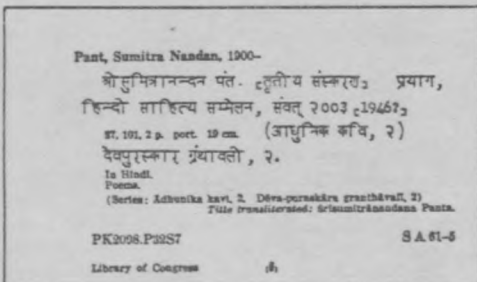
Kikkiró szerint a szépirodalmat célszerűbb tárgyszavak szerint rendezni. Ebben a tárgyszó-katalógusban aztán könnyű összehozni a különböző tudományos és "tudománytalan" fogalmakat s könnyű kielégíteni a legkülönbözőbb igényeket. Célszerű a szépirodalmi tárgyszó-katalógusba az ismeretterjesztő irodalom elbeszélő jellegű, könnyen érthető műveit is beosztani s ezzel ösztönözni az ismeretterjesztő irodalom olvasására.

A szabadpolcon álló szépirodalomról készült témakatalógus még sokáig kísérletezés tárgya lesz. Felkéri a közművelődési könyvtárosokat, jegyezzék fel az olvasókkal és katalógusokkal kapcsolatos tapasztalataikat, megfigyeléseiket s számoljanak be róluk, hogy együtt megvitathassák a témakatalógus problémáit. Két-két könyvtáros is társulhat például a szisztematikus és tárgyszavas témakatalógusokkal kapcsolatos megfigyelések

gyűjtésére és tapasztalataik kicserélésére. A gyakorlat fogja megmutatni, melyik forma felül meg jobban az olvasói igényeknek. Ha a tárgyszavas megoldás beválik, - amiről cikk-író meg van győződve, - meg kell vizsgálni, nem lenne-e célszerű a szépirodalomról készült nyomtatott betűrendes katalógusokhoz is szisztematikus mutató helyett tárgyszó-mutatót készíteni. (MÁ)

A KONGRESSZUSI KÖNYVTÁR
DEVANAGARI IRÁSSAL KÉSZÜLT
KATALÓGUS CÉDULÁI

A Kongresszusi Könyvtár múlt év decemberében bocsátotta ki első devanagari ábécével készült nyomtatott katalóguscéduláját. A szanszkrit, a hindi, a nepáli és a marathi (sőt egyes páli és prakrit) nyelvű munkák vannak ezzel az ábécével írva. Eddig az ilyen nyelvű művek nyomtatott katalóguscéduláinak elkészítése a latin ábécére való transzliterálással történt. Az áttérést az új gyakorlatra részint devanagari ábécével ellátott írógép beszerzése, részint pedig a kínai, a japán és a koreai nyelvű művek nyomtatott katalóguscéduláinak elkészítésénél bevált, foto-otszet eljárás alkalmazása tette lehetővé. Az első ilyen katalóguscédula mását alább közöljük:

Mint látjuk, a címleírásban a szerző neve latin betűkkel van írva; ugyancsak latin betűkkel, angol nyelven feltüntetik, hogy a mű milyen nyelven jelent meg, a műfajt (a példánkon "Poems"), transzliterálják a sorozatcímét és a mű címét.

A jövőben a Kongresszusi Könyvtár mindazon katalóguscédulái, amelyek India és Délkelet-Ázsia (pl. Thaiföld, Indonézia, Burma) nyelvén írt munkák címleírását tartalmazzák, a katalóguskártya száma elé helyezett SA betűkkel (South Asia) jelzik a munkák földrajzi hovatartozását. (Inform. B. LC. 20. vol. 1961. 49. no. 728. p.)

MAGYAR IDŐSZAKI KIADVÁNYOK
KATALÓGUSA
(1920-1944)

Több éves munka eredményeképpen az Országos Széchényi Könyvtár Hirlaptárában elkészült a "Periodikák időrendi katalógusa 1920-1944" kézírata.

A katalógus, melynek terjedelme 1422 gépelt oldal a Hirlaptárban meglévő magyar folyóiratokat és hírlapokat dolgozza fel (magyarnak tekintve a történelmi Magyarország területén megjelent kiadványokat). A vállalkozást elsősorban az olvasók igényei hívták életre, akik a leggyakrabban azt tudakolták, hogy az adott évben milyen periodikumok voltak az országban. Így a katalógus felépítése időrendi. Minden egyes esztendőnél az élő (és az OSzK-ban meglévő) periodikumok teljes betűrendű felsorolását adja. Az ilyen módon évenként újrakezdődő lista a periodikumok teljes címén kívül megjelenési helyüket és évfolyamjelzésüket tartalmazza. Ezenkívül utal a címváltozásokra. - A nyilvántartás nem teljes még és kiegészítése állandóan folyik.

Ezt az egyelőre kéziratban és mindössze öt példányban meglévő katalógust az teszi különösen értékesé, hogy megteremtí a magyar sajtóbibliográfia folytonosságát, kitöltve az 1920 és 1944 közti hiátust. A katalógus egy példánya a Könyvtártudományi Szakkönyvtárban is az érdeklődők rendelkezésére áll. (BÉ)

MAGYAR FOLYÓIRATOK JEGYZÉKE
KÜLFÖLDÖN

Az Informations Eurafoc c.tájékoztató folyóirat most megérkezett 1961. évi 2. száma "Magyar periodikumok" címen 265 magyar folyóirat címét, kiadóját és megjelenési helyét sorolja fel. A betűrendes jegyzéket tárgymutató egészíti ki.

A Párizsban megjelent magyar folyóiratjegyzék ismét hangsúlyozza azt a könyvtárosok és kutatók által évek óta hangoztatott igényt, hogy haladéktalanul össze kell állítani - lehetőleg Budapest - az évi sajtóbibliográfiát.

DECIMAL CLASSIFICATION ADDITIONS, NOTES
AND DECISIONS

The Library of Congress, Proceedings
Department, Decimal Classification Of-
fice.

Washington. 1 1959/ -

1934-1955. Notes and Decisions on the
Application of the Decimal Classifica-
tion.

1. vol. 1959/

A Kongresszusi Könyvtár feldolgozási
osztálya Tizedes Osztályozási Hivatalának
szerkesztésében jelenik meg 1959 január
óta a Decimal Classification Addi-
tions, Notes And Decisions (TO ki-
egészítések, megjegyzések és döntések) c.

THE LIBRARY OF CONGRESS
PROCESSING DEPARTMENT
DECIMAL CLASSIFICATION OFFICE

DECIMAL CLASSIFICATION
ADDITIONS, NOTES, AND DECISIONS

Volume 1, Number 8/9 Washington 25, D. C. December 1960/March 1961

Contents © 1961 by
Forest Press, Inc.

and reprinted by permission of the copyright owner

New issues of *DC&* are mailed to subscribers as they are published. Back issues to which new subscribers are entitled are mailed at a later date. New subscribers should not claim back issues until they have received this issue and the next.

Decimal Classification Editorial Policy Committee. This joint committee of the Lake Placid Club Education Foundation and the American Library Association, which determines the editorial policies of the DC, consists of three members nominated and elected for a 6-year term by the Education Foundation, three similarly elected members nominated by the ALA, and three continuing members appointed to represent the Forest Press, the Library of Congress, and the ALA respectively. The present chairman, Willis E. Wright, librarian of Williams College, was elected on October 1, 1960, for a 3-year term. He succeeds Lucile M. Morsch, of the Library of Congress, who remains a continuing member of the committee. Mr. Wright, a past president of the former ALA Division of Cataloging and Classification, and also of the Association of College and Research Libraries, is currently serving as chairman of the Catalog Code Revision Committee, which is working for international agreement on cataloging rules.

Introduction to Dewey Decimal Classification for British Schools. By the time the next issue of *DC&* reaches its readers a new publication will have been added to the DC list, which has long included the full and abridged editions and more recently the *Sistema de Clasificación Decimal*, developed with the cooperation of the Pan American Union to serve the Spanish-speaking world, more particularly the Latin American countries. Like the Spanish edition, the new *Introduction*, developed and published in cooperation with the School Library Association of Great Britain, is intended to serve a limited special field, more particularly the thousands of new, small elementary school libraries, often set up and administered by part-time teacher-librarians with no previous library training.

In addition to its use of British terminology, and a very full and simple exposition of classification procedures, the *Introduction* is

kiadvány, mint az 1934-1955 között három
sorozatban közzétett Notes and Deci-
sions on the Application of the De-
cimal Classification (Megjegyzések és

döntések a TO alkalmazásával kapcsolatban)
c. kiadvány folytatása. Az utóbbit a Kongressz-
szusi Könyvtár szakkatalogizálási csoport-
jának TO osztálya rendezte annak idején
sajtó alá.

A Notes and Decisions főként a Kong-
resszusi Könyvtár TO osztályának gyakor-
latán alapul s a szerkesztőkkel való meg-
beszélések eredményét tükrözte. Mivel a
TO osztály és a Dewey Decimal Classi-
fication Editorial Office (Dewey-féle TO
Szerkesztőség) nemrégiben Decimal
Classification Office (TO Hivatal) né-
ven egybeolvadt, s mivel most már ugyanaz
a tisztviselő kar szerkeszti is a Classifi-
cation-t s alkalmazza is a Kongresszusi
Könyvtár által katalogizált művek szakozása
során, - ezért a szóbanforgó új kiadvány
(rövidített jelölése DCAND = "DC and")
a következő tartalommal jelenik meg:

az általános használatra szolgáló új
számok, új tárgyak a már meglévő számok
alatt, meglévő számok új értelmezése, új
mutatótárgyszavak (new index entries), val-
lamint a gyakorlatra és alkalmazásra vonat-
kozó megjegyzések, hibajavítások.

A kiadványt negyedévenként kívánták
közvetíteni; közbejött nehézségek miatt azon-
ban ezt nem tudták következetesen végre-
hajtani. A Könyvtártudományi Szakkönyvtár-
ban az eddig megjelent 11 füzet megtalál-
ható.

*

A FID Amerikai Egyesült Államokbe-
li Nemzeti Bizottságának ETO albizottsága
1961. december 5-én tartotta első ülését.
A tárgysorozaton többek között az alábbi
pontok szerepeltek: az ETO-táblázatok,
felhasználásuk mérve az Amerikai Egyesült
Államokban, - az ETO viszonya a TO-hoz,
- esetleges alkalmazásának területei (pl.
bibliográfiák, könyvtári katalógusok, misza-
ki kartotékok, többnyelvű szótarak), - an-
gol nyelvű teljes táblázat kiadásának lehe-
tősége s az ETO esetleges gépesítésének
lehetősége. (Inform.B. L. C. 20.vol. 1961,
50.no. 743.p.)

*

A Decimal Classification Editorial Po-
licy Committee (Tizedes Osztályozás Szer-
kesztő Bizottsága) 1961 szeptember 28-
29-én tartotta ülését a Kongresszusi Könyv-
tárban. Az ülésen a szerkesztő bizottsági
tagokon kívül részt vettek a British Tech-
nology Index c. bibliográfiai folyóirat

szerkesztője és a British National Bibliography küldötte, mint az angol Library Association tizedes osztályozási albizottságának képviselői. Az ülésen az amerikai és az angol osztályozási álláspontra, a Tizedes Osztályozással kapcsolatban kialakult felfogásra vonatkozóan folytattak eszmecsere-t, különös tekintettel a

TO-nak egyrészt a szakkatalógusok szerkesztése terén való, másrészt a British National Bibliography-nál módosított alakban történő alkalmazására. Megtárgyalták ezen kívül a TO 1965-re tervezett 17. kiadásával kapcsolatos szerkesztőségi kérdéseket is. (LC, Information Bulletin. 20.vol. 1961. 40.no. 586.p.)

NYOMTATOTT FOLYÓIRATJEGYZÉK HOLLERITH-LYUKKÁRTYÁK SEGÍTSÉGÉVEL

Az 1961-ben létesült NIM Műszaki Dokumentációs és Fordító Iroda (NIM DOK) már megalakulásakor gyűjteni kezdte a hálózatához tartozó intézeti és vállalati könyvtárak által előfizetett külföldi folyóiratok adatait abból a célból, hogy később azok felhasználásával a nehézipari tárca szintjén egy folyóiratjegyzéket állítson össze és jelentessen meg.

A tervezett katalógus közreadásával a NIM DOK nemcsak saját dokumentációs és fordítási tevékenységéhez nélkülözhetetlen eszközt kívánt előállítani, hanem segítséget kívánt nyújtani a NIM Hálózati Alközponthoz tartozó mintegy 170 vállalati műszaki könyvtár munkájához is. E könyvtárak kétévi (1961, 1962) előfizetéseit összefoglaló jegyzék áttekintést kívánt nyújtani egyrészt a nehézipari tárca szerteágazó szakterületeit érintő külföldi folyóiratok összességéről, másrészt a könyvtárközi kölcsönzés lehetőségeiről. Az utóbbi körülménytől devizamegtakarítást is remélhetünk.

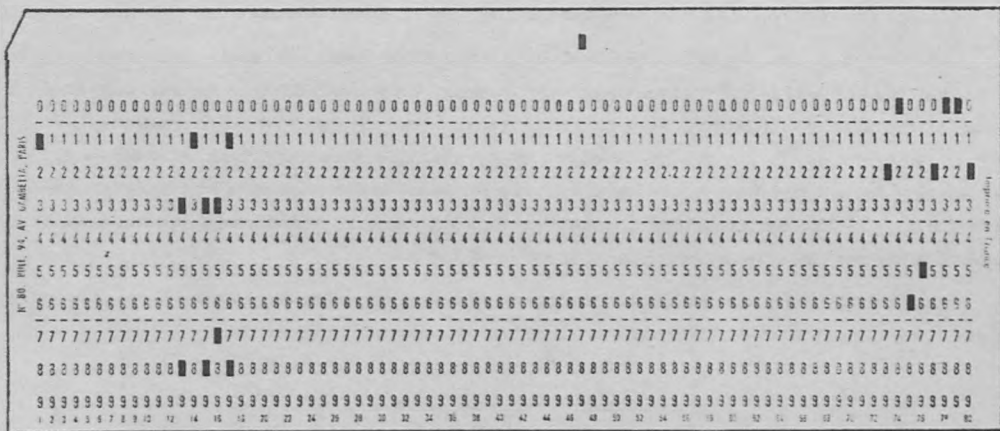
Az adatgyűjtést az előfizetési bejelentések alapján cédulák segítségével végeztük. Egy ilyen cédula elvi elrendezése a következő ábrával mutatható be:

Folyóiratcim		Ország
A vállalat		1961
D vállalat		1961
B vállalat		1961
C vállalat		1961
B vállalat		1962
A vállalat		1962
stb.		

A fenti séma szemlélteti, hogy egy bizonyos folyóirat céduláján a lelőhelyek (tehát

az "A vállalat", stb.) nem betűrendben voltak, hiszen a bejelentések időrendje volt az adatregisztrálás célszerű rendje, nem pedig a betűrend. Nem szemlélteti azonban azt a körülményt, hogy időközben néhány vállalat neve megváltozott, tehát például egy vállalatot 1961-ben Szénbányászati Földkotró Vállalatnak hívtak, de neve az 1962 évi adatok között már Külszíni Szénbányászati Vállalat volt.

Igy bizonyos nehézségekkel kellett szembenézniük, amikor ez év márciusában a cédlukák alapján nyomtatott folyóiratjegyzéket akartunk készíteni: a szerkesztőnek a cédlukák betűrendi sorrendet kellett volna kijelölni, figyelemmel az időközben bekövetkezett névváltozásokra. Míthogy a dokumentációban minden "sürgős", így a gépi adattfeldolgozást hívtuk segítségül. A lehetőségek megvilágítása kedvéért először egy gépi lyukkártyát mutatunk be:

A kártyákon a lyukak egy-egy számjegyet, a lyuk-kombinációk egy-egy betűt képviselnek. Az ilyen kártya sok mindenre alkalmas, ám ezuttal csak három lehetőséget emelünk ki:

1. A kártyák géppel rendezhetők.
2. Egyik kártya adatait gép tudja másik kártyára lyukasztani.
3. A kártya adatait gép tudja papírra írni (nyomtatni).

A három lehetőséghez három gép kell, mégpedig a sorter vagy rendezőgép, a doppler vagy másológép és a tabulator vagy listázógép. Magát az első lyukasztást a punch vagy lyukasztógép és a revíziót a verifier vagy ellenőrzőgép segítségével kézzel kell végezni úgy, hogy a bizonylat adatait írógépbillentyűzetten szakképzett munkaerő leírja. A lyukkártyás gépparkhoz még több gép is tartozik, melyeket a teljesség kedvéért említünk meg, bár a jelen munkához nem, vagy elvileg nem szükségesek; ilyen az interpreter vagy kártya-felírató gép, az arithmetical unit vagy számológép és végül a collator vagy válogató gép.

A folyóiratjegyzék készítését a következőképpen terveztük meg: Készüljenek lyuk-kártyák, amelyek lehetséges 80 betűhelyből bizonyos számú betűhelyet felhasználunk a majdani folyóiratjegyzék egy soránk megörökítésére, míg a fennmaradó helyekből néhányat lefoglalunk olyan jelzetek részére, amelyek segítségével a kártyák a kellő sorrendbe rendezhetők. Majd rendezés után a listázógépen kiiratjuk a kártyák anyagából a szövegrészt. Ezt a szövegrészt tekintjük "szedésnek", ezt "tördeljük", tehát ollóval és ragasztóval "szedéstükkorré" ollózzuk össze és e szedéstükkört foto-rotá eljárással sokszorosítatjuk nyomdával.

Ezután következett az alakiságok rögzítése. A listázógép betűmagysága (4x4 mm) és a kiadvány elhatározott A4 formátuma, az elviselhető kb. 60 %-ra történő kicsinyítés és a vonatkozó szabványban előírt kéthasábos kivitel soronként 36 betű alkalmazását tette lehetővé.

Háromféle kártyát "rendszeresítettünk":

- A - Folyóiratcim-kártyát
- B - Rövidítéskártyát
- C - Lelőhelykártyát.

E kártyák bizonyos pozíciója (betűhelye) speciális jelzetet kapott, amely a fenti megkülönböztetést valósítja meg. Ebbe a pozícióba lyukasztott 1-5 szám az "A" kártyákat, a "6" szám a "C" kártyákat és a "8" szám a "B" kártyákat jelzi. Az "A" kártyák a folyóiratcímre vonatkoznak, amely hosszú, több soros is lehet, így az 1-5 jelzet a sorok sorszáma szerint alakul. Például:

JOURNAL OF POLYMER SCIENCE. USA.

AU 1 4620

Itt a folyóiratcim és ország után A jelenti a nyelvet (angol), U az országot (USA), 1 a kártyanemet és egyúttal a sor számát (mihogy a cím egysoros, csak az 1 szám szerepel), végül 4620 jelenti a folyóirat sorszámát, kódszámát.

Erről a folyóiratkódról részletesebben kell szólnunk. A cédulákat betűrendbe rakva megszámoztuk. Csakhogy nem 1-1400 sorszámozást alkalmaztunk az 1400 folyóiraton, hanem 1000 és 8000 között "foghijas" számozást adtunk, hogy változások, tévedések esetén ne kelljen az egész számozást átírni, hanem egy folyóiratot úgy tudjunk áthelyezni, hogy régi számát megszüntetjük (mert a számozás nem folyamatos, így a megszünt szám nem fog "hiányozni") és a kellő helyre, két másik szám közé kíváncsozó valamilyen új számot utalunk ki. Ez az elgondolás teljes mértékben bevált, a jelzetelési szépséghibával az olvasó nem találkozik, hiszen ezek a jelzetek a kiadványban nem szerepelnek. Erről az egy kártyáról csak ennyi kerül a kiadványba:

JOURNAL OF POLYMER SCIENCE. USA.

Az AU jelzet - mint említettük - angol nyelvet és USA országot jelent. A nyelvre és

országra a következő jelrendszert használtuk:

Jel	Nyelvre alkalmazva	Országra alkalmazva
A	angol	Anglia
B	bolgár	Bulgária
C	cseh	CSSZK
D	dán	Dánia
E	egyéb	egyéb
F	francia	Franciaország
G	flamand	Belgium
H	holland	Hollandia
I	olasz	Olaszország
J	japán	Japán
K	kinai	Kína
L	lengyel	Lengyelország
M	magyar	Magyarország
N	német	NDK
O	orosz	Szovjetunió
Ö	-	Ausztria
P	portugál	Portugália
R	román	Románia
S	spanyol	Spanyolország
T	több nyelvű	Kanada
U	-	USA
V	-	Svájc
W	svéd	Svédország
X	latin	-
Y	szerb	Jugoszlávia
Z	-	NSZK

Fenti jelrendszerünk könnyen memorizálható, hiszen a betű rendszerint a rövidítendő szó kezdőbetűje, ahol nem az, ott is található némi logikai kapcsolat (pl. Olaszország = Itália, Ausztria = Österreich, stb.). Megjegyezzük, hogy a szóban forgó folyóirat-jegyzékben nem minden jelzet került felhasználásra.

Egy több soros cím folyóiratkártái például a következőképpen néznek ki:

ÉKSZPRESZSZ INFORMACIJA. HIMIJA I	00	1	2970
TEHNOLOGIJA NEORGANICESZKIH	00	2	2970
VESESESTV. SZU.	00	3	2970

Ebben az esetben a cím második sorát jelentő kártya "2", a harmadik sor kártyája "3" jelzetet kapott. A második sor két betűvel beljebb kezdődik.

Ezek után megállapítottuk a vállalatok rövidítéseit. A betűrendben készült rövidítésjegyzékbe felvettük a megváltoztatott vállalatneveket is, ilyenkor az érvényes névre, illetve rövidítésre utaltunk. A rövidítéseket hasonló "foghijas" számozással láttuk el, mint a folyóiratokat is. Így a jövőben új vállalatok felvételének és a betűrendet képviselő számszámrendbe való beszurásának nincs akadálya.

A megállapított rövidítésjegyzék és a raita szereplő "lelőhely kód" alapján a fo-

lyóiratcédulákra rávezettük a vállalat neve elé a vállalat (lelőhely) kódszámát. Ha tehát egy adat még a régi vállalati nevet mutatta, akkor is az érvényes kódszámot kellett kapnia. E munka meglehetősen nagy volt, bár a gyakran szereplő vállalatok kódszámát a munkát végző elég hamar megtanulja.

A rövidítésjegyzékről készültek a "B" jeli rövidítéskártyák. E kártyák a következő adatokat tartalmazták: rövidítés, lelőhely kódszám és a kártyanemet kifejező "8" jelzet. Néhány példa:

BERENTEI VM	8	100
GUMI KUT	8	313
MŰKI	8	475

Ilyen kártya összesen 170 készült. Rendeltetésük az volt, hogy a csak számadatokat tartalmazó "lelőhely kártyákra" a lelőhely szövegrészét, tehát magát a rövidítést a doppler gép segítségével gépi úton lehessen a kártyákra lyukasztatni. A már példaként felhozott 4620 számú folyóirat három fenti lelőhelyéről ugyanis az alábbi három "C" kártya készült:

1961 1962	6	4620	100
1961	6	4620	313
1961 1962	6	4620	475

Igy készült el mintegy 5600 lelőhely kártya, amelyen tehát kilyukasztott szöveg még egyelőre nem volt. Rendezőgép válogatta össze az összes "100" jelzetű kártyát és a "100" jelzetű rövidítés-kártyáról mint vezérekártyáról a doppler lyukasztotta át a BERENTEI VM szövegrészét. Így a "313" kártyáról a GUMI KUT és a "475" kártyáról a MŰKI szöveget dopplerezte a vezérekártya a lelőhely kártyákra. Ezek után a lelőhely kártyák a végleges lyukasztást tartalmazták, tehát a fentiek így néztek ki:

BERENTEI VM	1961 1962	6	4620	100
GUMI KUT	1961	6	4620	313
MŰKI	1961 1962	6	4620	475

A vezérekártyákra többé szükség nem volt. A fennmaradt A és C jeli kártyákat a rendezőgép sorbarendezte a folyóiratszámok szerint, ezen belül a kártyanemet feltüntetési szám szerint. Példánk most így alakult:

JOURNAL OF POLYMER SCIENCE. USA.	AU	1	4620	
BERENTEI VM	1961 1962	6	4620	100
GUMI KUT	1961	6	4620	313
MŰKI	1961 1962	6	4620	475

Igy kerültek tehát a kártyák egymás után, következhetett a "szedés" előállítása, A kártyákat a tabulátorra (listázógépre) tették, amely a kódokat elhagyva kinyomtatta a végleges szöveget: az alábbi eredeti nagyságba:

JOURNAL OF POLYMER SCIENCE. USA.		
BERENTEI VM	1961	1962
GUMI KUT	1961	
MÜKI	1961	1962

A katalógusban egy hasáb - az említett kicsinyítés után - ilyen lett:

JOURNAL OF POLYMER SCIENCE. USA.		
BERENTEI VM	1961	1962
GUMI KUT	1961	
MÜKI	1961	1962

JOURNAL FÜR PRAKTISCHE CHEMIE. NDK.		
AJKAI TINFÜLD	1961	
BP VEGYIMŰ 2	1961	1962
CHINDIN		1962
EGYT	1961	1962
EVM	1961	1962
FCHKUT	1961	1962
GYIK		1962
INOTAI ALUM	1961	1962
KOLOR KUT		1962
KÖB GYOGYSZ	1961	1962
LAKKFESTEK	1961	1962
MEDICOLOR	1961	
NIM	1961	1962
REANAL	1961	1962

Még megjegyezzük, hogy a folyóiratjegyzékünk utolsó része a folyóiratcímeket országok szerint csoportosítva tartalmazza. Ennek szedése úgy jött létre, hogy a fenti rendben álló kártyacsomagból a "6" jelű kártyákat kiszelektáltuk, a többit pedig az ország jelzete szerint csoportosítottuk. Így országonként megkaptuk a folyóiratcímeket betűrendben. Mindössze az "E" egyéb csoportba tartozókat kellett ollóval szétvágni és Délafrikai Unióhoz, Ausztráliához, Indiához, Norvégiához beosztani.

Istenleg abban a helyzetben vagyunk, hogy a nyomtatásban megjelent folyóiratjegy-

zékünk szedését soronként lyukkártyák örököltik meg. E lyukkártyákat légkondicionált helyiségben tárolják. Ez biztosítja alaktartósságukat, tehát a jövőben is felhasználhatók lesznek. Például az 1963 évi adatok pótlólag rályukasztathatók, a lyukkártya-állomány új folyóiratok elkészítendő kártyáival bővíthető, új vállalatok adatai kidolgozhatók és ezek az új kártyák is a többi közé oszthatók.

Költségek tekintetében megjegyezzük, hogy a gépi adatfeldolgozás igénybevétele az alapvető kártya-állomány elkészítésekor sem sokkal drágább a hagyományos eljárások költségeinél, de a további alkalmazások során meglehetősen nagy megtakarítást fog jelenteni az a körülmény, hogy az új kiadvány szedésének zöme lyukkártyákon készen áll.

Ha az adatokat ETO jelzetekkel is kiegészítjük, akkor kívánt mélységi szakkatalógus is készülhet, mégpedig meglehetősen olcsó áron.

Az elmondottakat összefoglalva rögzítsük a folyóiratjegyzék előállításának munkamenetét:

- 1) Folyóiratcímek ellenőrzése, a cédulák rendezése a folyóiratok betürendjében és sorszámozásuk (folyóirat kód).
- 2) A vállalatok egyezményes rövidítéseinek megállapítása és sorszámozása (vállalat kód).
- 3) A cédulákra a vállalatnevek elé a vállalat kód felírása.
- 4) Gépi adatfeldolgozás; ennek eredménye a lyukkártyák listázásából származó nyomtatott szöveg.
- 5) A papírra nyomtatott szöveg tördelése, vagyis rajzlapokra való felragasztása, átadás nyomdának, rotafoto és nyomás.

A NIM DOK fentiekben ismertetett kiadványa Hollerith lyukkártyákról készült, s mint ilyen világviszonylatban az elsők közé tartozik. Eddigi értékelések szerint a gépi technológia beválnak tekinthető. Előnye, hogy a szedés soronként megmarad, későbbi szükségletek szerint bővíthető, szűkíthető, átcsoportosítható. Előállítása - hála a gépi adatfeldolgozó üzemek jó szervezettségének és bámulatlan kapacitásának - aránylag gyors.

A lyukkártya-technika első hazai alkalmazása nyomtatott kiadványhoz önként felveti a szélesebb körű alkalmazás gondolatát, illetve a többek által felvetett gondolat teté váltásának első komolyabb lépését jelenti. Itt elsősorban a központi folyóirat leíróhelyjegyzékre utalunk, bár számos más könyvtári alkalmazás is lehetséges. Véleményünk szerint az elektronikus számológépek dokumentációs munkába való beállítása sincs messze, hiszen hazánkban egyre több ilyen gép üzemel, s külföldi példák (Chemical Titles) is mutatják, hogy a modern dokumentáció a gépi eljárásokat nem tudja nélkülözni.

Dezsó László Dobay Aladár

A KÖNYVTÁROS SZEREPE A SZABADPOLCOS KÖNYVTÁRBAN

KUNZ, Fritz: Der Bibliothekar in der Freihandbibliothek. = Bibliothekar (Berlin). 15. Jg. 1961. 11.no.1126-1131.

P. A könyvtáros szerepe a szabadpolcos könyvtárban.

A szocialista társadalomnak önállóan gondolkodó és cselekvő emberekre van szüksége. A könyvtárnak is, mint nevelő intézménynek arra

kell törekednie, hogy ehhez a fejlődéshez nyújtson segítséget.

A zárt raktári rendszerű könyvtárban az olvasó a könyvek kiválasztásában erősen a könyvtáros segítségére szorult. Ez a segítség - a kölcsönző pultnál folytatott beszélgetés - azonban inkább csak mint kíváncsi volt meg: az olvasók számának a háboru utáni növekedése a kölcsönző pultnál végzett munkát rutin-munkává tette, beszélgetésre nem volt idő, a könyvek kiválasztása gyakran öletszerűen történt. A probléma megoldására a szabadpolcos kölcsönzés kínálkozott.

Az NDK-ban a szabadpolc körül 1950-ben megindult vita lényegében lezárult. A könyvtárosok többsége a szabadpolc mellett döntött. Nem világos azonban még sokak előtt, hogyan teljesíti a könyvtáros nevelői feladatát a szabadpolcos könyvtárban. Sok könyvtáros csak az olvasóra gyakorolt közvetlen hatásban, a kölcsönző-pultnál a könyv kiválasztásáról folytatott beszélgetés formájában tudja elképzelni a könyvtár nevelő funkciójának gyakorlását. Megfelelkezik róla, hogy a könyvtár a maga egészében nevelő intézmény. Az ott folyó valamennyi munkának - így többek között a kölcsönzés előkészítésének is - az ember nevelése a célja. S éppen a kölcsönzés előkészítésének van egészen más jelentősége a szabadpolcos könyvtárban, mint a zárt raktáru könyvtárban. Az előkészítés voltaképpen már az állományalakításban, a beszerzendő könyvek kiválasztásában megkezdődik. Folytatódik a könyveknek a szabadpolcon való felállításában: a csoportok alakításában, a csoportokon belüli elhelyezésben. A könyv elhelyezése vagy példányszáma is elősegítheti vagy akadályozhatja a kölcsönzést.

A könyv címének is megvan a maga propagatív hatása. A könyvtáros feladata, hogy a szabadpolc mellett rámutasson: a könyv kiválasztásában nem hagyatkozhatunk pusztán a címre. A könyvtáros munkáját segíti az annotáció. A könyvek tömör annotálása az egyik legnehezebb könyvtárosi feladat. A rossz vagy félrevezető annotáció éppúgy megrendíti az olvasónak a könyvtárosba vetett bizalmát, mint a téves felvilágosítás. Növeli az annotáció értékét, ha arra is rámutat, milyen műveltségi fokon álló olvasóknak való, milyen speciális ismereteket tételez fel az illető könyv.

Különös jelentősége van a szabadpolcos könyvtárban az olvasói katalógusoknak. A szabadpolcos állománynak minél többféle szempontból való feltárása a könyvtáros egyik legfőbb feladata. A szerzői, cím- és szakkatalógus s azok mutatói mellett igen hasznosak a témakatalógusok, az életrajzi katalógus, az évfordulókhoz stb. összeállított kartotékok. Mindezek lényegesen tehermentesítik a könyvtárost és így több ideje marad, hogy

azokkal az olvasókkal foglalkozzék, akiknek a szabadpolcos könyvtárban is segítségre van szükségük. Csak a szabadpolcos könyvtárban van lehetőség arra, hogy a könyvtáros az olvasóval kettesben beszélgessen, s el tudja dönteni, kinek van szüksége segítségre, s ki az, akit magára hagyhat, kinél kell legyőzni a belső gátlásokat, kívánságainak kifejezésre juttatását illetően. Sokan maguk sem tudják, mit szeretnének olvasni. Ezeknek is több ösztönzést ad a szabadpolcon álló könyvanyag, mint az absztrakt katalógus. Az igazi könyvtáros észreveszi a bizonytalan olvasókat s megfelelő formában segítséget tud nyújtani.

A szabadpolc mellett folytatott kötetlen beszélgetés közben sokkal jobban kiviláglik, mit tud és mire képes a könyvtáros, mint a kölcsönző pultnál, ahol néhány, az olvasó számára érthetetlen hantázással elrejtetheti a könyvtáros tudatlanságát. A szabadpolcos könyvtárosnak nagy könyv- és irodalomismeretre van szüksége. A kölcsönző pultnál keletkezett könyvtárosi nimbusz a szabadpolcnál eloszlik; a katalógusok könyvtáros és olvasó közös munkaeszközévé lesznek. Bizonyos könyveknek, vagy valamely téma szakirodalmának keresése közben a közös munka közelebb hozza egymáshoz a könyvtárost és az olvasót. Vannak olvasók, akik bizonyos területeken kiváló szakemberek s ismereteiket szívesen a könyvtáros rendelkezésére bocsátják. Könyvtáros és olvasó kapcsolatának személyesebbé válása mindkettőjük előnyére szolgál.

A szabadpolcos könyvtárban a könyvtáros nemcsak a kölcsönzés után végez olvasószolgálati munkát. A felvilágosító és tájékoztató munka után a használók nagyobb körének is szolgálatot tehet, esetleg írásban, vagy telefonon. A könyvtárak felvilágosító és tájékoztató tevékenysége sajnos még elég fogyatékos. A nagyobb szabadpolcos könyvtáraknak jól kiépített s folyamatosan kiegészítendő referenzskönyvtárra van szükségük. A kézikönyvek mellett maga a szabadpolcon szakrendben felállított egész könyvállomány a könyvtáros rendelkezésére áll a tájékoztatás céljára. A felvilágosító és tájékoztató tevékenység a könyvtáros sok idejét igénybe veszi. Nem vész azonban kárba az erre fordított idő; növeli a könyvtárnak, mint művelődési intézménynek a tekintélyét.

A szabadpolcos könyvtár a könyvtárostól minél nagyobb általános műveltséget, a munkaeszközök tökéletes ismeretét és valamilyen szakterületen speciális jártasságot kíván meg. Szükségessé teszi ezenkívül a kollektív munkát, a könyvtárosok jó együttműködését. (MÁ)

A SZABADPOLC PROBLÉMÁJA A TUDOMÁNYOS KÖNYVTÁRÁKBAN

F 2557. BAUHUIS, Walter: Für und wider Freihandssysteme. = Z. Bibl. Bibliogr. 8. Jg. 1961. 2. no. 114-126. p.

A szabadpolc rendszerek mellett és ellenük szóló érvek.

Szerző összefoglalója: "A szabadpolc-rendszer körüli vitának - a közművelődési könyvtárakban is - csak az elején tartunk. Még

sokáig vitáznunk kell róla, mert egyelőre nem látunk tisztán ebben a kérdésben. Lehet, hogy a szabadpolc lesz a városi tudományos és a városi közművelődési könyvtár olvasztótégelye. Lehet, hogy ez fogja egységesebbé tenni az egységes könyvtárakat (Einheitsbücherei), úgy-

hogy ezek kettős feladata a kívülálló számára már nem is látszik többé kettősnek. Gyakran előfordul ugyanis, hogy ugyanaz az olvasó hol tudományos igényeket, hol közművelődési igényeket támaszt a könyvtárral szemben. A kétféle igény között nincs éles válaszfal. Az igények gyakran a könyvekben egyesülnek. A helyes reakció erre az, ha minél több könyvet nyújtunk az olvasónak minél kevesebb könyvtárban, jobban mondvá minél kevesebb könyvtár-típusban. A tudományos könyvtárakban a szabadpolccal kapcsolatban arról a rendkívül fontos kérdéstről van szó, hogyan lehetne újra helyreállítani az olvasónak a könyvekkel való közvetlen kapcsolatát. Valamilyen jó megoldás, amely kifelé és befelé egyaránt beválik, igen hasznos lenne a könyvtárak tekintélye szempontjából."

(A cikk teljes fordítása rendelkezésre áll a Könyvtártudományi Szakkönyvtárban - kölcsönzésre is.)

OLVASÓK. OLVASÁSELEMZÉS

AZ AMERIKAI "NAGY KÖNYVEK" PROGRAMRÓL

KLINGBEIL, Christel: Das amerikanische "Great Books Program". = Bücherei u. Bildung. 14. Jg. 1962. 1. no. 13-19. p.

Az amerikai "Nagy könyvek-program". = Olvasómozgalom az USA-ban.

Az amerikai közművelődési könyvtárak szolgáltatásairól szóló cikkekben s az évenként megtartott "könyvtárhét" elő-

készületeiről, valamint lefolyásáról szóló beszámolókból sűrűn találkozunk az ún. "great books program" (nagy könyvek program) nevének emlegetésével. Érdekes közelebbről is megismerkednünk vele.

A "great books program" célja tulajdonképpen iskolán kívüli népnevelés, a világirodalom klasszikusainak bizonyos rendszer szerinti olvastatása és az olvasmányok közös megbeszélése után. "A demokráciában minden állampolgárnak latba esik a véleménye; éppen ezért nem közömbös, milyen foku műveltséggel bírnak" - olvasható egyebek között a program ismertetésében. Nem szakemberek, vagy tudósok nevelését tűzi ki tehát ez a program maga elé, hanem azt, hogy mennél több maga lábán járó s maga fejével gondolkodó egyén akadjon az átlagemberek sorában.

A program célkitűzésének és végrehajtásának jobb megértéséhez szükséges kialakulása egyes mozzanatainak vázlatos történeti áttekintése.

John Erskine, az ismert író és nevelő a század elején a New York-i Columbia-Egyetem egyik college-ében az angol nyelv és irodalom tanáraként működött. Mivel tapasztalata szerint a főiskolai hallgatók műveltségének alapja - a tanulmányi anyag nagyfoku specializáltsága következtében - igen különböző volt, az alapműveltség egyöntetív tétele végéig olyan tanulmányi tervet dolgozott ki, amelynek révén a hallgatók megismerkednek a világ legnagyobb elméinek legkiválóbb alkotásaival. Tervét John Erskine 1919-től kezdve a beauri (Franciaország) egyetemen próbálta ki. Ennek eredményeképpen adta ki 1928-ban "The delight of great books" (A nagy könyvek olvasásának öröme) c. könyvét, amelynek új kiadását később az ALA "The classics of the Western World" (A nyugati világ klasszikusai) címen tette közzé.

J. Erskine tapasztalatainak felhasználásával a chicagói egyetem két tanára, Mortimer J.

A d l e r és Robert M. Hutchins a "nagy könyvek" olvasását a felnőttek oktatásának alapjává tette. A felnőttek szemináriumában havonként két alkalommal tárgyalták meg itt a hallgatók az olvasásra kijelölt könyveket. Ezt a chicagói programot vették azután a közművelődési könyvtárak s egyéb, felnőttek művelésével foglalkozó intézmények alapul hasonló programjuk végrehajtásához.

A program terjesztésének előmozdítására és egyöntetűségének biztosítására létesült 1947-ben Chicagóban a "Great Books Foundation" (Nagy Könyvek Alapítvány), amelynek feladata az alábbi négy pontban foglalható össze:

1. értékes olvasmányanyag időben való rendelkezésre bocsátása,
2. a programban résztvevő csoportok alakulásának támogatása,
3. a program végrehajtásához szükséges segítség megadása,
4. vitavezetők kiképzése.

A "Foundation" fele részben szakemberekből, azaz egyetemi tanárokból, írókból és könyvtárosokból, - fele részben pedig laikusokból, azaz a közélet és gazdasági élet kiemelkedő képviselőiből (nagyvállalatok, bankok vezetői, ügyvédek stb.) tevődik össze. A "Great Books Discussion Groups" (Nagy Könyvek Vitacsoportjai) alakulását a legkülönbébb intézmények, (pl. iskolák, főiskolák, egyházak, repülőgépgyárak, olajérdekeltségek, autócégek stb.) támogatják.

Az olvasócsoporthoz évente 18 könyv elolvasásából és megvitatásából áll; a teljes program - öt év időtartamára szétosztva - összesen 90 művet ölel fel. A Foundation gondoskodik az előírt munkák zsebkiadásban történő közzétételéről. (18 mű ára 9.60 dollár).

A helyi csoportok megalakulását a Foundation egy-egy kiküldöttje indítja el. A helyi csoportok könyvtárakban, iskolákban, templomokban, klubokban, gyárakban, üzletekben stb. tartják vitáitéseiket. Működésüket a Foundation állandóan figyeli s szükség esetén írásbeli felvilágosítással, vagy személyes kiszállás révén támogatja.

Vitavezető a vitacsoportok olyan tagja lehet, aki elvégezte a "Great Books Leader Training Course-t" (Nagy Könyvek Program Vezetőképző Tanfolyama). A tanfolyam 10 héten át tart, heti egy alkalommal. Tantervében a "szemléltetés" és a "gyakorlat" arányosan váltogatja egymást. A részvétel rajta ingyenes.

A vitacsoportok résztvevőitől érdeklődést, őszinte állásfoglalást és együttműködési készséget várnak, semmi más. Az alapműveltség nem fontos. Az a felfogás érvényesül: józan értelemre van szükség ahhoz, hogy valaki olvasni tudjon, nem pedig magas fokú képzettségre. Hutchins felfogása szerint: "A világirodalom kimagasló alkotásai nem voltak a múltban nehezek az iskolásgyermekek számára, nem voltak nehezek köztársaságunk megalapítói számára sem, akik pedig - szinte kivétel nélkül - valamennyien tanulmányozták őket. Nem tételezhető tehát fel, hogy az idők múltával vagy ezek a könyvek váltak nehezebbé, vagy polgártársaink bizonyulnak kevésbé tehetségesnek".

A vitavezetők is éppen úgy, mint a csoportok tagjai, "közönséges" emberek. Arányban kell különbözniük a többiekénél, hogy legalábbis középiskolai képzettséggel

kell bírniok és jó emberismerettel, józan ítélőképességgel, vitakészséggel kell rendelkezniük; ezenfelül örömet kell találniok benne, hogy különféle vérmérsékletű emberek társaságában az olvasott könyvek igazi értelmét kibogarásszák. Nem szabad tehát kész feleletekkel, magyarázatokkal előállniok, hanem a csoport tagjaival együtt kell a megvilágításra váró kérdések megoldását megközelíteniök.

A cél: az olvasók önálló véleményalkotásra való nevelése. Ennek a célnak az eléréséhez kell tehát a vitavezetőknek segédkezet nyújtaniok azzal, hogy az írásmű mondanivalójának kihámozása során a vitát helyes irányba terelik, a magukat nehezen kifejezni tudókat segítik a helyes kifejezés megválasztásában, a szerényeket, visszahuzódókat biztatják, a bőbeszédűeket korlátok közé szorítják stb.

A program öt évre elosztott olvasmányanyagának jegyzéke:

1. év	2. év
1. Az Észak-amerikai Egyesült Államok Függetlenségi Nyilatkozata
Ótestamentum: I. Királyok 21, II. Sámuel 11,12	1. HOMEROS: Odüsszeia
2. PLATON: Apológia, Kriton	2. HERODOTOS: Történeti könyvei, I-II. könyv
3. PLATON: Az állam, I-II. könyv	3. AISCHYLOS: Orestea (Agamemnon, Eumenidák, Siri áldozat)
4. THUKYDIDES: Válogatás történeti munkájából	4. SOPHOKLES: Oidipos király, Antigone
5. ARISTOPHANES: Lysistrate, A madarak, Felhők	5. ARISTOTELES: Poétika
6. ARISTOTELES: Etika, I. könyv	6. PLATON: Menon
7. ARISTOTELES: Politika, I.könyv	7. ARISTOTELES: Etika, II.könyv; III.könyv (válogatva); VI.könyv
8. PLUTARCHOS: Lykurgos, Numa Pompilius, Nagy Sándor, Caesar	8. LUCRETIUS, Titus Carus: A dolgok mivoltáról, I-IV.könyv
9. ÁGOSTON, Szent. Vallomásai, I-VIII.könyv	9. MARCUS AURELIUS Elmékedései
10. TAMÁS, Aquinói Szent: Értekezés a jogról. (Válogatás)	10. HOBBS, Thomas: Leviathan, Irész
11. MACHIAVELLI, Niccolo: A fejedelem	11. MILTON, John: Areopagitica (Beszéd a sajtószabadság érdekében)
12. MONTAIGNE, Michel Válogatott esszéi	12. SWIFT, Jonathan: Gulliver utazásai
13. SHAKESPEARE, William: Hamlet	13. PASCAL, Blaise Gondolatai (Válogatva)
14. LOCKE, John: A polgári kormányról (Második esszé)	14. ROUSSEAU, Jean Jacques: Az emberek közötti különbségek
15. ROUSSEAU, Jean Jacques: A társadalmi szerződés, I-II.könyv	15. KANT, Immanuel: Az erkölcs metafizikájának megalapítása
16. Federalista okmányok (Federalist Papers, (Válogatás). - Alkotmány	16. NIETZSCHE, Friedrich: Tul az erkölcs világán
17. SMITH, Adam: Vizsgálódás a nemzeti vagyonosság természetéről és okairól, I.könyv	17. MILL, John Stuart: A képviselői kormány (Válogatva)
18. MARX, Karl: A Kommunista Kiáltvány	18. MARK TWAIN: Huckleberry Finn

3. év

1. AISCHYLOS: A leláncolt Prometheus, Jób könyve
2. PLATON: A lakoma
3. ARISTOTELES: Politika, III-V. könyv
4. EUKLIDES: A geometria elemei, I.könyv
5. ARISTOTELES: Retorika
6. LUKIANOS: Szemelvények műveiből
7. TAMÁS, Aquinói Szent A tanítóról
8. A Völsung-ének és a Nibelung-ének
9. CALVIN, Jean: A keresztyén vallás alapvonalai
10. SHAKESPEARE, William: Macbeth
11. MILTON, John: Az elveszett paradicsom
12. LOCKE, John: Értekezés az emberi értelemről
13. VOLTAIRE: Candide
14. LAVOISIER; Antoine Laurent: A kémia elemei, I.rész
15. GIBBON, Edward: A római birodalom hanyatlásának és bukásának története,
16. MILL, John Stuart: A szabadságról
17. THOREAU, David Henry: Az adófizetés megtagadása, John Brown kapitány
18. FREUD, Sigmund: Pszichoanalízis

4. év

1. HIPPOKRATES: Szemelvények műveiből
2. PLATON: Az állam, VI-VII. könyv
3. ARISTOTELES: Metafizika (Válogatás)
4. SEXTUS EMPIRICUS: A pürronizmus alapjai, I. könyv
5. ÁGOSTON, Szent, Vallomásai, IX-XIII. könyv, A teremtés könyve (Válogatás)
6. TAMÁS, Aquinói Szent: Az igazság, a hamisság és az emberi értelem
7. MONTAIGNE, Michel: Sébonde Rajmund védelme
8. RABELAIS, François: Gargantua és Pantagruel
9. DESCARTES, René: Értekezés az értelem helyes használatának módszeréről
10. BACON, Francis: Novum organum, I.könyv

1. GALILEI, Galileo: Beszélgetések és matematikai bizonyítékok a két új tudománnyal kapcsolatban (Válogatás)
2. HARVEY, William: A sziv mozgásáról
3. HUME, David: Vizsgálódás az emberi értelemről.
4. VOLTAIRE: Filozófiai lexikon
5. DARWIN, Charles: A fajok eredete, 1-6., 15. fejezet
6. DOSZTOJEVSZKIJ, Fedor Mihajlovics: A Karamazov testvérek
7. MILL, John Stuart: Utilitárizmus
8. JAMES, William: Pragmatizmus (Válogatás)

5. év

1. EURIPIDES: Medeia, Hippolytos, Trójai nők
2. PLATON: Parmenides
3. PLATON: Theaitetos
4. ARISTOTELES: Fizika, Tér és idő, IV.könyv, 1-4, 6-7, 10-13. fejezet
5. VERGIILIUS: Aeneis
6. FERENC, Assisi Szent: Kis virágai
7. TAMÁS, Aquinói Szent : Értekezés az emberről
8. DANTE, Alighieri: Isteni színjáték, "A pokol", "A purgatórium"
9. " " "A paradicsom"
10. PICO DELLA MIRANDOLA, Giovanni: Az ember méltóságáról
11. BERKELEY, George: Értekezés az emberi ismeret alapveiről
12. NEWTON, Isaac: A természetfilozófia matematikai alapvelei
13. BOSWELL, James: Samuel Johnson élete (Válogatás)
14. KANT, Immanuel Prolegomenái minden leendő metafizikához
15. TOCQUEVILLE, Alexis Clérel de: Az amerikai demokráciáról (Válogatás)
16. WOOLMAN: Napló
17. MELVILLE, Hermann: Moby Dick, a fehér bálna
18. EINSTEIN, Albert: A különleges és az általános relativitás elmélete

NIEGZOWA, Izabella: Wykorzystanie przezroczy w pracy bibliotek dla dzieci i młodzieży. = *Poradnik Bibliotekarza*. 13. rok. 1961. 12. no. 353-356.p.
A diafilmek felhasználása a gyermek- és ifjúsági könyvtárakban.

A lengyelországi gyermek- és ifjúsági könyvtárak már jó pár éve sikeresen alkalmazzák ismeretterjesztő és nevelőmunkájukban a diafilmeket.* Különösen jól bevált ez a módszer

azokban a kisebb községekben, ahol nincs művelődési otthon, és a könyvtár tölti be a népművelési munka központjának szerepét.

Egyes gyermekkönyvtárak érdekes tapasztalatokra tettek szert a diavetítés segítségével tartott mesedélutánokkal kapcsolatban. Így a varsói Gyermekek- és Ifjúsági Könyvtárban megfigyelték, hogy míg a hagyományos eszközökkel és formák között tartott mesedélután teljes mértékben lekötötte a gyermekhallgatóság figyelmét és valósággal csüngtek a mesélőn, a diafilmre vett mese vetítése nem nyújtotta számukra ezt az élményt és élvezetet, hiányzott a mesehallgatás áhítatos varázsa. A mesemondó ilyenkor ugyanis csak arra szorítkozhat, hogy - mialatt a képek egymás után peregnek, - a gyermekeknek felolvassa a filmkockára, illetve a képek alá írott tömör, s olykor szintelen kíséző szöveget. A gyermekek, a cselekményt figyelve, hallgatják a szöveget, de nem kapnak képet a mese hőisének lelkivilágában végbemenő folyamatokról, nem tudják élvezni a meseíró stílusának szépségét, a meseszöveg izalmát, a feszültséget és a feloldódást. A fentiekből tehát azt a következtetést és tanulságot vonták le, hogy a diafilm nem helyettesítheti a hagyományos mesemondást és csupán illusztráló, kiegészítő eszközként szolgálhat. A filmvetítést mindig össze kell kapcsolni a könyvtári munka más formáival, - pl. az eredeti mese felolvasásával, költemények szavalásával, stb. (PS)

*Erről írnak többek között a következő cikkekben is:

LUKASZEWSKA, R.: Diavetítő a könyvtárban. = *Poradnik Bibliotekarza*. 1958.7-8.no.;
TARKOWSKA, J.: Filmmesék a gyermekkönyvtárban. = *Poradnik Bibliotekarza*. 1959.5-6.no.;
CHUDEK, K.: Diavetítő és epidiaszkop a könyvtárban. = *Poradnik Bibliotekarza*, 1960.8.no.;
CHUDEK, K.: Diavetítő használata villanyvilágítás nélküli helyiségekben. = *Poradnik Bibliotekarza*. 1960.11-12.no.

A SVÉDEK TÖBBET KÖLTENEK VIRÁGRA, MINT KÖNYVRE

A svédek 1958-ban átlagban fizetésük 39 %-át költötték könyvre, 0,47 %-át képeslapokra, 2,09 %-át élvezeti cikkekre (cigaretta stb.) és szórakozásra (mozi stb.) s végül 0,72 %-át virágra. (Börsen-blatt (Frankfurt a. M.). 17. Jg. 1961. 99. no. 2164-2165. p.)

A "SAJÁTKÖNYVES" OLVASÓK LONDONBAN IS PROBLÉMÁT OKOZNAK

Panasz hangzott el az egyik angol esti lapban a londoni közművelődési könyvtárak tudományos olvasótermeinek túlszűfoltósága miatt. Az

egyetemi és főiskolai hallgatók szinte megszállva tartják a székeket, asztalokat - amíg ebédelni vagy bevásárolni mennek, addig is cók-mókjukkal biztosítják helyüket. Sokan közülük saját könyvükből tanulnak, s pusztán azért telepednek a könyvtárba, mert otthon nincs megfelelő lehetőségük a nyugodt munkára. Így a polcokon felhalmozott értékes segédkönyveket más - hely hiányában - alig tudja igénybe venni.

A panasztevő azt javasolja: két órai időtartamra korlátozzák az ülőhelyek használatát s csak a külön engedélyek alapján kutatómunkára jogosult olvasók vehessék a felvilágosítási osztály helyiségeit hosszabb időre igénybe. (Liaison. 1961. december. 95. p.)

TÁJÉKOZTATÓ MUNKA

AZ USA SZÖVETSÉGI KORMÁNYÁNAK INTÉZKEDÉSEI A TERMÉSZETTUDOMÁNYOS TÁJÉKOZTATÁS TERÉN

ADKINSON, Burton W.: The Federal Government and U.S. Scientific Information. = Journal of Chemical Documentation. 2. vol. 1962. 1. no. 48-50. p.

Az [Amerikai Egyesült Államok] szövetségi kormánya és az Amerikai Egyesült Államok természettudományos tájékoztatása.

(The National Defence Education Act) és végrehajtási utasítása, mely a tudományos tájékoztató szolgálat terén vezető és irányító szerepet biztosított a National Science Foundation-nak (Országos Természettudományi Alap). Utasították a szervezetet, hogy szervezzen a tudományos eredmények hatásosabb terjesztését biztosító bibliográfiai, referáló és fordító, valamint ezekkel összefüggő egyéb szolgálatokat és dolgozzon ki programot a tudományos adatok hozzáférhetőségét elősegítő, új, javított rendszerek kidolgozására, beleértve a gépi módszereket is. A National Science Foundation azt a feladatot is kapta, hogy a Szövetségi Kormány különböző tájékoztatási intézményeinek munkáját összehangolja.

Ezen megbízatás alapján 6 pontból álló programot dolgoztak ki:

1. megjavítani a tervezést és koordinációt a tájékoztató szolgálattal foglalkozó állami intézményeken belül és között. Pl. a National Institutes of Health-hez tartozó intézetek ma már közös tervet készítenek és sikerült kiküszöbölni tájékoztató tevékenységükből, hogy bizonyos területen munkáik fedjék egymást;

2. megszervezni a jobb, hatásosabb tájékoztató szolgálat kidolgozását célzó kutató munkát, mely magában foglalja a tudományos adatok feldolgozását, közlését, raktározását és visszakeresését. E területen jelenleg főleg három témával foglalkoznak intenzíven:

- a. a kutatók tájékoztatási szükségletének meghatározásával;
- b. a feldolgozás és visszakeresés mechanizálásával; és
- c. a gépi fordítással;

3. a Szövetségi Kormány a különböző tudományos szövetségeket is bátorítja, hogy tájékoztató szolgáltatásukat fejlesszék. Példa erre az American Chemical Society-hez tartozó Chemical Abstracts Service, mely e program keretében fejlesztette és gépesítette tájékoztató szolgálatát. Az American Institute of Biological Science tervet dolgozott ki, melynek alapján a biológusok tájékoztatási igényét, valamint az igények kielégítésének legkielégítőbb módját tanulmányozzák. Hasonló tanulmányt folytat az American Institute of Physics is. Az American Mathematics Society szintén tervet dolgozott ki a matematikusok közötti tájékoztató cseréjének javítására, beleértve rendszeres közlemény-cserét szovjet matematikusokkal.

Jelentős támogatást nyújtanak számos orosz nyelvű szaklap és monográfia, valamint jelentősebb kínai és japán nyelvű anyag fordítására és kiadására. E program keretében

került sor néhány lap és referálólap kiadására, valamint referáló és bibliográfiai szolgáltatás létesítésére;

4. azonos vagy hasonló tájékoztatási program esetén szorosabb kooperáció kiépítése a különböző állami szervek között. Így pl. a Department of Defense, az U.S. Atomic Energy Commission, a National Aeronautics and Space Administration, az Office of Technical Services és a National Science Foundation együttműködik a nem publikált jelentések anyagának szétküldése terén;

5. a nemzetközi dokumentációs szervezetekben, elsősorban a FID-ben az Egyesült Államok képviselői munkájának fokozása és koordinálása. Fokozták az együttműködést az International Council of Scientific Union-nal és az UNESCO-val is;

6. oktatási programot dolgoztak ki a dokumentálók kiképzésére. A dokumentáció területén ugyanis hiány van képzett szakemberekben; a szolgálat megjavításának egyik előfeltétele, hogy kellően képzett személyekkel rendelkezzenek. Az oktatási programban helyet kapott a kutatók képzése is, mely során elsajátíthatják azokat a módszereket, melyek segítségével kihasználhatják a dokumentációs szolgálat előnyeit. Mind a kutatók, mind a tájékoztató szakemberek kiképzése terén a fő feladat az egyetemekre s velük kapcsolatos intézményekre hárul. (ML).

UTIPUSU AJÁNLÓ BIBLIOGRÁFIA TERVE A SZOVJETUNIÓBAN

FONOTOV, G.: Rekomendatel'noj bibliografii sirokuju dorogu. = Bibliotekar' (Moszkva). 1961. 10. no. 27-29.p.
Szabad utat az ajánló bibliográfiának.

A szovjet ajánló bibliográfiának szép hagyományai vannak. Értékesek a "Biblioteka szamoobrazovanija" (Az önképzés könyvtára), a "Beszedü o

knigah" (Könyvmegbeszélések), az Ékszpressz-informacija (Gyorstájékoztató) és az ezekhez hasonló ajánló bibliográfiai típusok, de az ajánló bibliográfia hatékonyságának emelése érdekében szükség van újabb típusok kialakítására is. Már régebben szó van egy Kniga o knigah (Könyv a könyvekről) című publikáció megindításáról. Megemlítjük, hogy ennek a kiadványnak a szükségességét már a Pártnak Az irodalmi kritikáról és a bibliográfiáról szóló határozata is hangsúlyozta.

A Könyv a könyvekről - egy sajtószerű, az olvasók nagy tömegeinek szánt, a könyvek dus választékában könnyű eligazítást nyújtó kalauz lenne. Ebben az utípusú bibliográfiában még a hagyományos egyedi annotációt is el lehetne hagyni, mert valamely könyvnek ebbe az eligazító kalauzba való pusztá felvétele már azt fejezné ki, hogy értékes, olvasásra ajánlott, tartalmas műről van szó. Fontos követelmény azonban, hogy a leendő bibliográfia anyagának rendszerezése jól áttekinthető és szabatos legyen és hogy az egyes szakcsoportokat megfelelő tanulmányok vezessék be. A tervezett új típusú kiadványnak az alapján a könyvtárosok - saját könyvanyaguk figyelembevételével - olvasási terveket készíthetnének olvasóik számára és egyúttal azt is könnyen megállapíthatják majd, milyen értékes, az olvasóknak ajánlható könyvek hiányoznak könyvtáruk állományából. Ugyanakkor a könyvkiadók is tájékozódást nyernének arra vonatkozóan, melyek azok az értékes művek, melyeket viszonylag régebben adtak ki. (PS)

F 2558. MEYER, Hans: Auswertung der Dokumentation im Betrieb. = Nachr. VSB u. SVD. 37. Jg. 1961. 6. no. 169-182. p.
A szakirodalom feldolgozása az üzemen.

Szerző kiindulásként áttekintette a szóba jöhető szakirodalmi műfajokat. Rámutatott arra, hogy az üzem nagyságától függően

hol történik a szakirodalom feldolgozása. Megállapította, hogy azonos feltételek mellett hol a legcélszerűbb a szakirodalmi anyagot leltározni. Ezután ismertette, hogy a különböző nagyságu üzemeknek melyik szakirodalmi műfajt hogyan célszerű feldolgozni. Szó volt a könyvtáros emberi és szakmai kvalitásairól, a könyvtárosnak az üzemen belüli tájékozódásáról és az üzemnek a könyvtáros által való tájékoztatásáról.

Egy dokumentációs feladatokat ellátó üzemi könyvtár (Elektro Watt Rt., Zürich) példáján bemutatta, milyen fontos a dokumentáció felhasználása. Szó volt a katalogizálásra érdemes és nem érdemes anyag megkülönböztetéséről. Aláhuzta az üzemi tájékoztató kiadványnak, mint legfontosabb tájékoztatási eszköznek a fontosságát. Végül ismertette a szakirodalom figyelésének munkamenetét. (A cikk teljes fordítása rendelkezésre áll a Könyvtártudományi Szakkönyvtárban - kölcsönzésre is.)

HATVAN ÉVES A TIMES IRODALMI MELLÉKLETE

"Times Literary Supplement" 60 Jahre. = Börsenblatt (Frankfurt a.M.) 18. Jg. 1962. 25. no. 549-550.p.
A Times Literary Supplement 60 éves.

A Times Literary Supplement (Times Irodalmi Melléklete) 1962. januárjában ünnepelte fennállásának 60. évfordulóját.

A lap - ma már önálló vállalkozás - hetenként 44.000 példányban jelenik meg, ebből 12.000 példányra külföldről fizetnek elő. Szerkesztősége mindössze 4-6 munkatársból áll, akik azonban a lap anyagát kb. 480 kritikus tollából származó cikkekből válogatják ki. A kritikák és szerkesztőségi cikkek, amelyek irodalmi és tudományos karriereket indíthatnak újukra, vagy törhetnek ketté, - névtelenül jelennek meg.

Jelentősége főként általános jellegében rejlik. Kritikai és szerkesztőségi cikkei a bizánci művészettől a legujabb iráni archeológiai leletekig, a legujabb filozófusoktól a legutóbbi időkben feltűnt szabványokig, a középkor egyházzenejétől a legkorszerűbb vitorlázórepülő konstrukciókig a legkülönfélébb témákat ölelik fel. Munkatársként szerepelni a Literary Supplement-nél - bár még szerénynek is alig mondható tiszteletdíjjal jár - világszerte nagy megtiszteltetésnek számít. (BZ)

ELKÉSZÜLT AZ NDK-BAN A FOLYÓIRAT-FORMÁTUMOK SZABVÁNYA

Az NDK-ban jelenleg évente mintegy 450 folyóirat jelenik meg kb. 60féle különböző formátumban (méretben). Miután négy évvel ezelőtt a könyv alakját szabványosították, időszerűnek látszik, hogy a folyóiratok sokféle megjelenési formáját is megfelelő szabvány útján redukálják.

A Zentralstelle für Standardisierung (Szabványügyi Intézet) elkészítette a folyóiratok méreteire vonatkozó szabványtervezetet. A tervezettel kapcsolatos észrevételeket 1962. január 31-ig lehet beküldeni a Szabványügyi Intézetnek. A szabvány 1963. jan. 1-től kötelező lesz. (Börsenblatt (Leipzig) 128. Jg. 1961. 49. no. 714-717. p.)

JUGOSZLÁV PARTIZÁN NYOMDÁK AZ 1941-1945-ÖS ÉVEKBEN

ANTIĆ, Vinko: Partizanske tehnike i tiskare u Hrvatskom primorju, Gorskom Kotaru i Istri. /1941-1945./ = Vjesnik Bibliotekara Hrvatske. 7. god. 1961. 1-2. no. 1-36. p.

Partizánnyomdák a Horvát-tengerparton, Gorski Kotarban és Isztriában. /1941-1945./

Azonban sok olyan nyomda is, amelyik megszállt területen, illegálisan dolgozott.

Olaszország fegyverletételéig (1943.IX.8.) összesen 9 ilyen nyomdát alapítottak, közülük négyet a horvát partvidéken, hármat Gorski Kotar-ban, egyet Isztriában és egyet az egész terület számára. Olaszország kapitulációja után további 15 nyomdát állítottak fel, mégpedig kettőt a horvát partvidéken, négyet Gorski Kotarban és tizet Isztriában.

A nyomdák legtöbbször a legkülönbözőbb sokszorosító berendezéssel ellátott primitív műhely volt. Mindössze kettőben dolgoztak nyomdagéppel: az egyik a horvát partvidéken (ezt 1944-ben állították fel) a másik 1945-től kezdve - Gorski Kotar-ban működött.

Ezekben a nyomdákban röplapokat, közleményeket, hírlapokat s a népfelzabardító mozgalommal kapcsolatos brosurákat és könyveket állítottak elő.

Az első hírlapok a horvát partvidéken jelentek meg, majd Gorski Kotar-ban is követte őket néhány. Már 1942-ben megjelent az egész területről szóló Partizanske Novine. 1943-ban az olasz fasiszták által leigázott Isztria is megkapta a maga horvát hírlapját, a Glas Istre-t.

Amikor 1943-ban az egész terület felszabadult az olasz megszállás alól, az egyes helyi hírlapok - az új német megszállás ellenére - még rendszeresebben jelentek meg, mint addig. Isztriában néhány olasz nyelvű lap is megjelent. (BZ)

KÖNYVKIADÁS ÉS KÖNYVKERESKEDELEM NAGYBRITANNIÁBAN

Nagy Britanniában kb. 12 000 könyvkereskedő és mintegy 40 000 papírkereskedő, illetve újságárus árusít könyvet. A könyvkiadók száma kerekén 2000-t tesz ki. Ebből mintegy 400-ra tehető azoknak a száma, akikből a kiadványok java része piacra kerül. Évente kb. 20 000 új kiadvány lát napvilágot, (Unesco Information Bulletin on Reading Materials, 3.vol.1961 3.no.39-40.p.)

AZ ELSŐ POLITIKAI TARTALMU OROSZ NYOMTATOTT KÖNYV

Az első politikai tartalmú orosz nyomtatott könyv 1613-ban jelent meg Nizsnij-Novgorodban, Nikita Fofanov kiadó gondozásában. A brossura adatokat tartalmaz a Nizsnij-Novgorod-i nyomda keletkezésére vonatkozóan, s egyúttal képet ad az akkori eseményekről. Így például N. Fofanov beszámol a lengyelek és a litvánok támadásairól, a hadak

által okozott károkról; cikke végén az ország felszabadulása fölötti örömeinek ad kifejezést.

A fenti brassurát 1925-ben találták meg a Lenin Könyvtárban. A mű hat ívből álló füzet formájában jelent meg. A kutatók megállapítása szerint ez a füzet valamely egyházi vonatkozású könyv utószavaként készült, de ez az egyházi könyv valamilyen oknál fogva nem jelenhetett meg. (V. Mire Kniht, 1. god. 1961. 10. no. 48. p.)

NEMZETKÖZI ORVOSTUDOMÁNYI KIADÓ

Nemzetközi orvostudományi kiadó-vállalatot létesítettek Párizsban. A vállalat, melynek diszelnöki tisztét George Duhamel író és orvos tölti be, feladatát a fontosabb orvostudományi irodalom szakemberek és művelt közönség részére történő kiadásában látja. (Biblos, 10. vol. 1961. 4. no. 213. p.)

BURMAI KÖNYVKIADÁS

Burmában a lakosságnak mintegy 50 %-a analfabéta. Az életszínvonal igen alacsony; egy viszonylag jól fizetett alkalmazott napi keresményéből legfeljebb egy könyvet vehet. A "Burma Translation Society" (Birmai Fordítói Társaság) néven működő cég, amely az USA-tól valószínűleg jelentős anyagi és eszmei támogatást kap, olcsó zsebkönyv-sorozatát indított, amelyben szórakoztató formában igyekszik hasznos, a továbbképzést is szolgáló olvasmányokat adni. Az olcsó sorozat deficitjét egy kétszer annyiba kerülő könyvsorozat bevételével akarják fedezni. A vállalat jelenleg mintegy 350 alkalmazottat foglalkoztat. Burma is arra törekszik, hogy saját grafikai ipart építsen ki, amely egyelőre legalább az elemi könyvszükségleteket ki tudja elégíteni. (Börsenblatt (Frankfurt a. M.) 17. Jg. 1961. 99. no. 2166-2167. p.)

EX LIBRIS KIÁLLÍTÁSOK AZ NDK-BAN

A 8. európai ex libris kongresszus alkalmából, amelyet 1961. július 4-9-ig tartottak Lipcseben, a Deutsche Bücherei "Könyvgrafika az NDK-ban" címen kiállítást rendezett. A Deutsche Buch- und Schriftmuseum régi német ex libriseket mutatott be, igazgatója, Fritz Funke pedig a régi ex librisek ikonográfiájáról tartott előadást a kongresszuson. (Zbl. Bibl. 75. Jg. 1961. 9. no. 426. p.)

KIÁLLÍTÁS A CIMLAP FEJLŐDÉSÉRŐL

Az 1947-ben alapított mainzi NSzK Gutenberg-Museum 1961. június 24 - szeptember 17 között mutatta be negyvenedik kiállítását, Das Titelblatt (A címlap) címen. Részben saját, részben a mainzi Városi Könyvtár állományából

vett példákon szemlétette a címlap fejlődését, a kezdetektől egészen napjainkig. (Biblos, 10. Jg. 1961. 4. no. 211-212. p.)

A NEGYEDIK MILÁNÓI NEMZETKÖZI KÖNYVKIÁLLÍTÁS

Az Olasz Könyvkiadók Egyesülete 1961. nov. 18-27.-én rendezte meg Milánóban 4. nemzetközi könyvkiállítását. A résztvevő 13 ország között volt Magyarország is. A kiállításnak, amely elsősorban a nagyközönségnek szól, az előző évi 120 000-rel szemben 150 000 látogatója volt. (Börsenblatt (Frankfurt a. M.) 18. Jg. 1962. 11. no. 178. p.)

"HOGYAN KÉSZÜL A KÖNYV" VÁNDORKIÁLLÍTÁS ANGLIÁBAN

A vándorkiállítást első ízben 1961. decemberében mutatták be a Gyermekkönyv Kiállításon. 1962-ben 12 londoni és számos vidéki könyvtár jelentette be igényét a kiállításra. Vonzerejének egyik oka az, hogy a laikus számára is érthetően mutatja be a könyv készítését az első lépéstől egészen a kötés befejezéséig. Az egyik városi könyvtáros véleménye szerint a kiállítás hatására növekszik a nyomdászati irodalom iránti érdeklődés. (Liaison, 1962. March. 24. p.)

FINN KÖNYVPROPAGANDA- FOLYÓIRAT

A finn kiadók és könyvkereskedők a könyvpropaganda fokozása érdekében negyedéves folyóiratot indítottak, amelyet mintegy száz ezres példányszámban ingyen terjesztenek az olvasók között. A folyóirat ismertetéseket közöl az érdekesebb könyv-ujdonságokról, s közérdekű cikkekben tájékoztatja az olvasókat a könyvkiadás és könyvkereskedelem problémáiról és teljesítményeiről. (Börsenblatt (Frankfurt a. M.) 17. Jg. 1961. 99. no. 2165. p.)

KÖNYVTÁRI FIGYELŐ

SZEMLE

1962 3 sz.

Kiadja a Könyvtártudományi és Módszertani Központ
F.k.: Barabási Rezső
1962. május 31.
Példányszám: 600 Terjedelem: 4 A5 iv
Készült a KMK házi sokszorosítójában
(Bp. VIII. Múzeum u.3.)

